

Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Управління кредитним ризиком у забезпеченні фінансової безпеки банку на
прикладі АТ КБ «ПриватБанк»

Рівень вищої освіти магістр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

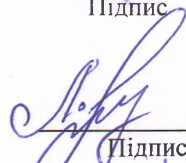
Шифр і назва спеціальності

Освітня програма Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

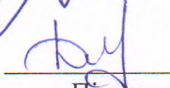
КВРФБС 023336.01.01.00

Виконала: студентка II курсу, група ФБСм-23-1 Діана АНТОШЕВСЬКА
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник: канд. екон. наук, доцент

 Катерина ЛАРІОНОВА
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер

 Анна ДОШЕНКО
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:
Завідувач кафедри ФБСС
д-р. екон. наук, проф.

 Ніла ХРУЩ
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

19 12 2024 р.

Хмельницький 2024

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і управління

Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Рівень вищої освіти магістр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Шифр і назва спеціальності

Освітня програма «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедрою ФБСС

Ніла Хрущ

«___» вересня 2024 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Антошевської Діани Олександрівни

1. Тема кваліфікаційної роботи: Управління кредитним ризиком у забезпеченні фінансової безпеки банку на прикладі АТ КБ «ПриватБанк»

керівник проекту (роботи) Катерина Ларіонова, канд. екон. наук, доцент

Затверджено наказом ректора університету від 26.08.2024 року №60 (додаток 18)

2. Строк подання студентом роботи на кафедру з 12.12.2024 року.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи:

1. Нормативні документи Верховної Ради України, Уряду України
2. Спеціальна методична та наукова література (вітчизняні та зарубіжні видання)
3. Періодичні видання за темою дослідження
4. Фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити)

- 1 Теоретичні основи управління кредитним ризиком банку
- 2 Аналітико-практичні аспекти управління кредитним ризиком банків України
- 3 Напрями удосконалення управління кредитним ризиком АТ КБ «ПриватБанк»

5. Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень)

1. Основні наукові підходи до визначення сутності «кредитний ризик»;
2. Систематизації видів кредитного ризику за різними ознаками;
3. Процес управління кредитним ризиком банку;
4. Причини які можуть впливати на рівень кредитного ризику банку
5. Основні параметри ступеня кредитного ризику в банківській системі України;
6. Динаміка питомої ваги непрацюючих кредитів в кредитному портфелі банків України у 2021-2023 роках
7. Динаміка питомої ваги непрацюючих кредитів в кредитному портфелі банків України у 2021-2023 роках;
8. Динаміка активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки;
9. Динаміка пасивів АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки;
10. Динаміка фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки;
11. Динаміка кредитного портфеля в розрізі юридичних та фізичних осіб АТ «Акцент-Банк»

за 2020-2022 роки;

12. Структура кредитного портфеля АТ «Акцент-Банк» за 2021-2023 роки в розрізі валют;

13. Основні показники оцінки кредитного ризику АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки;

14. Механізм управління кредитним ризиком банку.

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

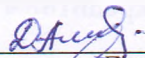
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання: 02 вересня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

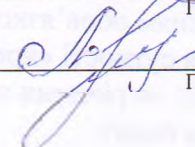
№ п/п	Назва етапів (розділів) кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми та узгодження плану кваліфікаційної роботи	протягом червня	виконано
2	Визначення об'єкта і предмета дослідження, постановка мети і завдань відповідно до теми	до 15.09.24	виконано
3	Збір, обробка статистичних матеріалів, фінансової звітності	до 01.10.24	виконано
4	Аналіз та систематизація інформаційних джерел по темі дослідження	до 15.10.24	виконано
5	Написання текстової частини кваліфікаційної роботи та оформлення роботи	до 05.12.24	виконано
6	Підготовка ілюстративних матеріалів	до 10.12.24	виконано
7	Попередній захист	з 12.12.24	виконано
8	Захист кваліфікаційної роботи (згідно графіка)	з 20.12.24	виконано

Студентка

Підпис

Діана АНТОШЕВСЬКА
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник роботи

Підпис

Катерина ЛАРІОНОВА
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

РЕФЕРАТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТКИ

Антошевської Діани Олександрівни
Прізвище, ім'я, по батькові

на тему: Управління кредитним ризиком у забезпеченні фінансової безпеки банку на прикладі
АТ КБ «ПриватБанк»

Актуальність теми дослідження управління кредитним ризиком значно зросла в умовах сучасних економічних викликів, особливо в період воєнного стану в Україні. Ефективне управління кредитними ризиками є ключовим фактором для збереження стабільності банківської системи, оскільки проблемні кредити можуть призвести до втрат, які загрожують ліквідності та платоспроможності банку. З огляду на високу волатильність економіки, банківським установам необхідно швидко адаптувати стратегії управління кредитним портфелем, щоб мінімізувати ризики неплатежів з боку позичальників. Успішне управління цими ризиками забезпечує фінансову безпеку банку, дозволяючи йому залишатися надійним партнером для бізнесу та населення, що є критично важливим для відновлення та розвитку економіки в умовах невизначеності. Це обумовлює важливість розгляду питань та необхідність переоцінки теоретичних аспектів, інформаційно-аналітичних, організаційних та правових засад управління кредитним ризиком для реалізації тактичних та стратегічних цілей забезпечення фінансової безпеки банку.

Метою кваліфікаційної роботи є розвиток науково-методичних досліджень та розробка практичних рекомендацій щодо управління кредитним ризиком з метою забезпечення фінансової безпеки банку в умовах непередбачливості зовнішнього середовища.

Відповідно до поставленої мети необхідно вирішити наступні задачі:

- дослідити сутність дефініції «кредитний ризик банку» та основні його види;
- обґрунтувати склад факторів які впливають на рівень кредитного ризику банку;
- поглибити розуміння економічного змісту поняття «управління кредитним ризиком банку» та проаналізувати методів оцінки та мінімізації кредитних ризиків;
- оцінити рівень кредитного ризику банків в умовах повномасштабного вторгнення Росії на територію України;
- проаналізувати фінансово-господарську діяльність АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки та дослідити особливості управління кредитним ризиком АТ КБ «ПриватБанк»;
- розробити рекомендацій щодо підвищення якості кредитного портфеля банку в умовах сучасних економічних викликів та фінансової невизначеності.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є процес управління кредитним ризиком банківської установи. Предметом дослідження кваліфікаційної роботи є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів управління кредитним ризиком, які впливають на фінансову безпеку банківської установи.

При написанні кваліфікаційної роботи використовувалися такі методи дослідження: теоретичний аналіз (для вивчення наукових праць, нормативно-правових актів, літературних джерел з питань управління кредитним ризиком та фінансової безпеки банку); порівняльний та структурно-факторний аналізи (для оцінки ефективності різних методів управління кредитними ризиками, а також для порівняння показників кредитного портфеля різних банків); статистичні методи (для аналізу кредитного портфеля банку, визначення частки непрацюючих кредитів (NPL), динаміки кредитних втрат, а також для оцінки ризиків у різні періоди); графічний метод (для наочного представлення результатів дослідження, таких як динаміка кредитного портфеля, рівень непрацюючих кредитів тощо). Використання цих методів дозволило комплексно підійти до вивчення проблеми управління кредитним ризиком

і розробити практичні рекомендації для підвищення фінансової безпеки банку.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є такі джерела як нормативно-правові акти та регуляторні документи (Закони України, що регулюють банківську діяльність, положення та постанови Національного банку України, що стосуються управління кредитними ризиками та фінансової безпеки, Міжнародні стандарти (Базель II, Базель III) та рекомендації, які регулюють кредитний ризик); наукова література (монографії, підручники, навчальні посібники та наукові публікації, що присвячені ризик-менеджменту в банківській сфері); аналітичні та статистичні матеріали Національного банку України про стан банківського сектору та кредитного ринку, річні звіти АТ КБ «ПриватБанк»; електронні ресурси та бази даних (професійні фінансово-економічні портали та аналітичні платформи (Investopedia, Bloomberg, Banker.ua); бази даних наукових досліджень (Google Scholar, ResearchGate) та інші відкриті електронні бібліотеки).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні теоретичних положень та обґрунтуванні методичних підходів до удосконалення процесу управління кредитним ризиком в банківських установах. Наукову новизну кваліфікаційної роботи визначають такі положення:

– набуло подальшого розвитку поняття «кредитний ризик банку», яке, на відміну від існуючих, є ширшим та враховує ймовірні аспекти ризикової діяльності, різні причини виникнення кредитного ризику, його вплив на банківську установу, а також визначає як суб'єктів, так і об'єкт ризику. Також, це визначення акцентує увагу на тому, що кредитний ризик має вартісний вимір, оскільки порушення зобов'язань позичальника може спричинити фінансові втрати для банку;

– удосконалено організаційно-економічний механізм управління кредитним ризиком, який на відмінну від існуючих структурований як дворівнева система, що охоплює макро- та мікроекономічні аспекти банківської діяльності: макроекономічний рівень виступає фундаментальною складовою механізму, формуючи регуляторне середовище та базові умови здійснення кредитної діяльності через призму монетарної політики Національного банку України; мікроекономічний рівень механізму, сконцентрований на внутрішньобанківському середовищі, передбачає формування комплексної системи управління кредитним ризиком, що базується на затвердженій кредитній політиці та стратегії розвитку банку. Впровадження даного механізму надасть можливість оптимізувати управління кредитним ризиком, підвищити якість кредитного портфеля та фінансової безпеки банку.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні наукові положення і результати дослідження оприлюднені та одержали позитивну оцінку на VIII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми сьогодення у сфері фінансів, обліку та аудиту», (23 травня 2024 року), м. Хмельницький, Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут, V Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України», (4-6 жовтня 2019 року), м. Хмельницький, Хмельницький національний університет.

Наукові публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи, які висвітлюють результати дослідження, викладено у двох наукових працях загальним обсягом 0,4 друк. арк.

Структура й обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний текст кваліфікаційної роботи викладено на 73 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 15 таблиці, 2 рисунків, 4 додатків.

Ключові слова: фінансова безпека, кредитний ризик, управління кредитним ризиком, механізм управління кредитним ризиком банку.

ABSTRACT

Antoshevska Diana Oleksandrivna

Credit risk management in ensuring the financial security of the bank a case study of JSC CB «PrivatBank»

The relevance of research on credit risk management has significantly increased in the context of modern economic challenges, especially during the martial law period in Ukraine. Effective credit risk management is a key factor in maintaining the stability of the banking system, as problem loans can lead to losses that threaten the bank's liquidity and solvency. Given the high volatility of the economy, banking institutions need to quickly adapt strategies for managing the loan portfolio to minimize the risks of non-payments by borrowers. Successful management of these risks ensures the bank's financial security, allowing it to remain a reliable partner for businesses and the population, which is critically important for the recovery and development of the economy under conditions of uncertainty. This determines the importance of addressing issues and the need to reassess the theoretical aspects, information-analytical, organizational, and legal foundations of credit risk management for the implementation of tactical and strategic goals of ensuring the bank's financial security.

The purpose of the qualification work is to develop scientific and methodological research and develop practical recommendations for credit risk management to ensure the bank's financial security in conditions of external environment unpredictability.

In accordance with the set goal, it is necessary to solve the following tasks:

- investigate the essence of the definition of «bank's credit risk» and its main types;
- substantiate the composition of factors influencing the bank's credit risk level;
- deepen understanding of the economic content of the concept "bank's credit risk management" and analyze methods of credit risk assessment and minimization;
- assess the level of bank credit risk in the conditions of Russia's full-scale invasion of Ukraine;
- analyze the financial and economic activities of JSC CB «PrivatBank» for 2021-2023;
- investigate the features of credit risk management at JSC CB «PrivatBank»;
- develop recommendations for improving the quality of the bank's loan portfolio under current economic challenges and financial uncertainty.

The object of research is the process of credit risk management in a banking institution.

The subject of the qualification work is the set of theoretical, methodological, and practical aspects of credit risk management that affect the financial security of a banking institution.

Keywords: financial security, credit risk, credit risk management, bank credit risk management mechanism.

Зміст

Вступ	6
1 Теоретичні основи управління кредитним ризиком банку	10
1.1 Сутність кредитного ризику банку та необхідність ефективного управління ним	10
1.2 Управління кредитним ризиком як складова фінансової безпеки банку	17
2 Аналітико-практичні аспекти управління кредитним ризиком банків України	26
2.1 Оцінка кредитного ризику банків України та аналіз фінансово-господарської діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки	26
2.2 Особливості управління кредитним ризиком АТ КБ «ПриватБанк»	44
3 Напрями удосконалення управління кредитним ризиком АТ КБ «ПриватБанк»	56
Висновки	67
Список використаної літератури	73
Додатки	81

Вступ

Актуальність теми дослідження управління кредитним ризиком значно зросла в умовах сучасних економічних викликів, особливо в період воєнного стану в Україні. Ефективне управління кредитними ризиками є ключовим фактором для збереження стабільності банківської системи, оскільки проблемні кредити можуть призвести до втрат, які загрожують ліквідності та платоспроможності банку.

З огляду на високу волатильність економіки, банківським установам необхідно швидко адаптувати стратегії управління кредитним портфелем, щоб мінімізувати ризики неплатежів з боку позичальників. Успішне управління цими ризиками забезпечує фінансову безпеку банку, дозволяючи йому залишатися надійним партнером для бізнесу та населення, що є критично важливим для відновлення та розвитку економіки в умовах невизначеності. Це обумовлює важливість розгляду питань та необхідність переоцінки теоретичних аспектів, інформаційно-аналітичних, організаційних та правових засад управління кредитним ризиком для реалізації тактичних та стратегічних цілей забезпечення фінансової безпеки банку.

Основи банківського ризик-менеджменту досліджувалися багатьма зарубіжними та вітчизняними науковцями: Ф. Аленом, В. Вітлінський, І. Волошин, Х. Грюнінгом, Х. Димакосом, В. Золотогоров, Ж. Сінкі, Е. Сантромером, П. Роузом, Р. Родрігез, У. Деволдом, Г. Дрізом, Г. Марковіцем, Н. Мерфі, Л. Примостка, О. Шварц, О. Терещенко. Грунтовні дослідження щодо питань управління кредитним ризиком банківських установ, їх оцінка, фактори які на них впливають, формування резервів та інструменти управління ними розглянуті в публікаціях вітчизняних науковців: Грушко В.І., Єлейко І.В., Кіреєва О.І., Криклій О.А., Наконечного С.І., Павленко Л.Д., Примостки Л.О., Снігурської Л.П., Ястремського О.І. та інших. Однак, існуючі дослідження не враховують нові виклики та загрози, які виникли у зв'язку з введенням воєнного стану в Україні, тому дана тема є досить актуальною в сучасних умовах розвитку фінансового ринку країни.

Актуальність вирішення зазначених завдань та їх практична значущість зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи, визначили її мету, основні завдання та методи дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є розвиток науково-методичних досліджень та розробка практичних рекомендацій щодо управління кредитним ризиком з метою забезпечення фінансової безпеки банку в умовах не передбачливості зовнішнього середовища.

Відповідно до поставленої мети необхідно вирішити наступні задачі:

- дослідити сутність дефініції «кредитний ризик банку» та основні його види;
- обґрунтувати склад факторів які впливають на рівень кредитного ризику банку;
- поглибити розуміння економічного змісту поняття «управління кредитним ризиком банку» та проаналізувати методів оцінки та мінімізації кредитних ризиків;
- оцінити рівень кредитного ризику банків в умовах повномасштабного вторгнення Росії на територію України;
- проаналізувати фінансово-господарську діяльність АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки;
- дослідити особливості управління кредитним ризиком АТ КБ «ПриватБанк»;
- розробити рекомендацій щодо підвищення якості кредитного портфеля банку в умовах сучасних економічних викликів та фінансової невизначеності.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є процес управління кредитним ризиком банківської установи.

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів управління кредитним ризиком, які впливають на фінансову безпеку банківської установи.

При написанні кваліфікаційної роботи використовувалися такі методи дослідження: теоретичний аналіз (для вивчення наукових праць, нормативно-правових актів, літературних джерел з питань управління кредитним ризиком та

фінансової безпеки банку); порівняльний та структурно-факторний аналізи (для оцінки ефективності різних методів управління кредитними ризиками, а також для порівняння показників кредитного портфеля різних банків); статистичні методи (для аналізу кредитного портфеля банку, визначення частки непрацюючих кредитів (NPL), динаміки кредитних втрат, а також для оцінки ризиків у різні періоди); графічний метод (для наочного представлення результатів дослідження, таких як динаміка кредитного портфеля, рівень непрацюючих кредитів тощо). Використання цих методів дозволило комплексно підійти до вивчення проблеми управління кредитним ризиком і розробити практичні рекомендації для підвищення фінансової безпеки банку.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є такі джерела як нормативно-правові акти та регуляторні документи (Закони України, що регулюють банківську діяльність, положення та постанови Національного банку України, що стосуються управління кредитними ризиками та фінансової безпеки, Міжнародні стандарти (Базель II, Базель III) та рекомендації, які регулюють кредитний ризик); наукова література (монографії, підручники, навчальні посібники та наукові публікації, що присвячені ризик-менеджменту в банківській сфері); аналітичні та статистичні матеріали Національного банку України про стан банківського сектору та кредитного ринку, річні звіти АТ КБ «ПриватБанк»; електронні ресурси та бази даних (професійні фінансово-економічні портали та аналітичні платформи (Investopedia, Bloomberg, Banker.ua); бази даних наукових досліджень (Google Scholar, ResearchGate) та інші відкриті електронні бібліотеки).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні теоретичних положень та обґрунтуванні методичних підходів до удосконалення процесу управління кредитним ризиком в банківських установах. Наукову новизну кваліфікаційної роботи визначають такі положення:

– набуло подальшого розвитку поняття «кредитний ризик банку», яке, на відміну від існуючих, є ширшим та враховує ймовірні аспекти ризикової діяльності, різні причини виникнення кредитного ризику, його вплив на банківську установу, а також визначає як суб'єктів, так і об'єкт ризику. Також, це визначення акцентує увагу на тому, що кредитний ризик має вартісний вимір,

оскільки порушення зобов'язань позичальника може спричинити фінансові втрати для банку (с. 12);

– удосконалено організаційно-економічний механізм управління кредитним ризиком, який на відмінну від існуючих структурований як дворівнева система, що охоплює макро- та мікроекономічні аспекти банківської діяльності: макроекономічний рівень виступає фундаментальною складовою механізму, формуючи регуляторне середовище та базові умови здійснення кредитної діяльності через призму монетарної політики Національного банку України; мікроекономічний рівень механізму, сконцентрований на внутрішньобанківському середовищі, передбачає формування комплексної системи управління кредитним ризиком, що базується на затвердженій кредитній політиці та стратегії розвитку банку. Впровадження даного механізму надасть можливість оптимізувати управління кредитним ризиком, підвищити якість кредитного портфеля та фінансову безпеку банку (с. 59).

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні наукові положення і результати дослідження оприлюднені та одержали позитивну оцінку на VIII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми сьогодення у сфері фінансів, обліку та аудиту», (23 травня 2024 року), м. Хмельницький, Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут, V Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України», (4-6 жовтня 2019 року), м. Хмельницький, Хмельницький національний університет.

Наукові публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи, які висвітлюють результати дослідження, викладено у двох наукових працях загальним обсягом 0,4 друк. арк.

Структура й обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний текст кваліфікаційної роботи викладено на 73 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 15 таблиці, 2 рисунків, 4 додатків.

1 Теоретичні основи управління кредитним ризиком банку

1.1 Сутність кредитного ризику банку та необхідність ефективного управління ним

Банківська діяльність завжди супроводжується значним рівнем ризику, особливо при здійсненні активних операцій. Зокрема, кредитні операції займають центральне місце у бізнес-стратегії банків, адже вони приносять найбільший дохід. Однак, високий рівень прибутковості таких операцій супроводжується підвищеним ризиком невиконання зобов'язань позичальниками. Неповорнення кредитів може призвести до суттєвих фінансових втрат для банківських установ, що робить управління кредитним ризиком критично важливим аспектом їхньої діяльності.

В умовах економічної невизначеності, особливо в кризових ситуаціях, роль ефективного управління кредитними ризиками зростає, оскільки вони є визначальними для фінансової стабільності банку. Це підкреслює важливість удосконалення методологічного базису щодо ідентифікації та класифікації кредитних ризиків. Поглиблення теоретичних знань у цій сфері сприяє кращому прогнозуванню ризиків та розробці ефективних стратегій для їхнього мінімізації.

У рамках даного дослідження важливо насамперед визначити точне значення поняття «кредитний ризик», оскільки воно має багатозначний характер у різних наукових джерелах. У літературі можна знайти безліч визначень цього терміну, деякі з яких дублюються, а інші пропонують унікальні та нестандартні підходи. Однак, єдиного загальноприйнятого визначення досі не існує. Це вказує на необхідність детального аналізу понятійного апарату та його уточнення для ефективного управління кредитними ризиками. (таблиця 1.1).

Це визначення акцентує увагу на тому, що кредитний ризик має вартісний вимір, оскільки порушення зобов'язань позичальника може спричинити фінансові втрати для банку.

Таблиця 1.1 – Основні підходи до визначення дефініції «кредитний ризик банку»

Автори	Визначення кредитного ризику банку
1	2
Положення НБУ «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» прийнятого 30.06.2016 №351 [2]	«Кредитний ризик - розмір очікуваних втрат (збитків) за активом унаслідок дефолту боржника/контрагента»
Другова О.С., Клепікова С.В., Романів В.В. [16]	«Кредитний ризик – неповернення у певний період головного боргу та відсотків згідно з кредитом, що належать кредитору відповідно до кредитної угоди. У нормативних актах НБУ кредитний ризик має значення втрат, які може понести банк унаслідок дефолту позичальника»
Сарахман О., Шуперпенкова Р. [50] Шептуха О.М., Мельник К.В. [55]	«Кредитний ризик – це наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через неспроможність контрагента виконати умови будь-якої фінансової угоди з банком або іншим чином виконати свої зобов'язання»
Андрущак Є.М., Дропа Я.Б., Остаюк Т.О. [8]	«Кредитний ризик банку – це міра (ступінь) невизначеності щодо виникнення небажаних подій під час здійснення фінансових угод, суть яких полягає в тому, що контр-агент банку не зможе виконати взятих на себе за угодою зобов'язань, і при цьому не вдасться скористатися забезпеченням повернення позичених коштів»
Боднар О.А., Тішечкіна К.В. [11]	«Кредитний ризик – це ризик втрати основної суми або фінансової винагороди, що впливає з відмови позичальника погасити кредит або іншим чином виконати відповідні договірні зобов'язання»
Петрушко Я.Р. [37]	«Кредитний ризик – це ризик неповернення у встановлений термін основного боргу та процентів за кредитом, що належать кредитору відповідно до кредитного договору»
Садчикова І. [49]	«Кредитний ризик – це ймовірність повної або часткової втрати (або зменшення) вартості активів банку в результаті нездатності контрагентів (позичальників) виконувати свої зобов'язання»
Коломієць Ю.Ю., Кочорба В.Ю. [23]	«Кредитний ризик – це міра невизначеності щодо виникнення небажаних подій при здійсненні фінансових угод, суть яких полягає в тому, що контрагент банку не зможе виконати взятих на себе за угодою зобов'язань і при цьому не вдасться скористатися забезпеченням повернення позичених коштів»

Джерело: систематизовано автором

На основі проведеного аналізу різних трактувань терміну «кредитний

ризик банку», а також узагальнення його основних характеристик і специфічних ознак, доцільно запропонувати власне визначення цього поняття. Під кредитним ризиком слід розуміти ризик, який виражається у кількісно вимірюваній невідповідності між очікуваними та фактичними грошовими потоками, що мають бути спрямовані контрагентом до банку відповідно до взятих на себе фінансових зобов'язань, та виникає внаслідок впливу як внутрішніх, керованих банком факторів, так і зовнішніх, неконтрольованих умов, що зрештою може призвести до втрат капіталу та доходів банку.

Запропоноване визначення є універсальним, оскільки враховує ймовірні аспекти ризикової діяльності, різні причини виникнення кредитного ризику, його вплив на банківську установу, а також визначає як суб'єкт, так і об'єкт ризику. Це визначення акцентує увагу на тому, що кредитний ризик має вартісний вимір, оскільки порушення зобов'язань позичальника може спричинити фінансові втрати для банку. Також важливо зазначити, що кредитний ризик може бути спричинений як зовнішніми (економічними, політичними, соціальними), так і внутрішніми (управлінськими, операційними) чинниками.

Крім того, це визначення враховує динамічність сучасного фінансового середовища, де на рівень кредитного ризику можуть впливати нові фактори, такі як цифровізація, зміни у законодавстві, глобальні економічні тенденції та інші макроекономічні показники. Таким чином, запропоноване трактування дозволяє більш гнучко та детально підходити до управління кредитними ризиками, що є ключовим для забезпечення фінансової стабільності банківської системи.

Кредитний ризик є невід'ємною частиною будь-якої діяльності банківської установи, де результат залежить від дій емітента, або контрагента, або позичальника. Цей тип ризику виникає щоразу, коли банківська установа надає фінансові ресурси, зобов'язується виділити кошти, інвестує капітал або бере на себе інші зобов'язання, які передбачають ризик втрати згідно з умовами реальних чи потенційних угод. Причому це стосується як операцій, що відображаються в балансі, так і тих, що проходять поза балансом.

Досліджуючи природу кредитного ризику банківських установ, важливо

виокремити його ключові особливості.

По-перше, кредитний ризик має подвійний характер для банку. З одного боку, він стосується ризику, пов'язаного з конкретною кредитною операцією, а з іншого – ризику, що виникає при управлінні загальним кредитним портфелем банку. Тому для забезпечення ефективного управління кредитним ризиком доцільно розглядати його на двох рівнях: індивідуальному, де оцінюється ризик окремих кредитів, та портфельному, де аналізується сукупний ризик всіх кредитних активів банку. Такий підхід дозволяє більш комплексно управляти ризиками та мінімізувати можливі втрати.

По-друге, кредитний ризик тісно взаємодіє з іншими типами ризиків, характерних для банківської діяльності. Наприклад, фінансові втрати від неповернення кредитів можуть призвести до ризику ліквідності, коли банк стикається з нестачею коштів для виконання зобов'язань. Це, своєю чергою, може спричинити ризик неплатоспроможності та погіршити репутацію банку на фінансовому ринку. Окрім цього, кредитний ризик може супроводжуватися: інфляційним ризиком, особливо якщо кредити надаються на довгостроковий період з фіксованою ставкою, що знижує реальну вартість платежів; валютним ризиком, якщо кредити видані в іноземній валюті, що підвищує ризик курсових коливань; відсотковим ризиком, який виникає через невідповідність між строками активів та пасивів або при використанні плаваючих ставок; ринковим ризиком, що може з'явитися у разі зміни вартості забезпечення кредиту.

По-третє, кредитний ризик має невизначений характер щодо наслідків. Це означає, що фінансові результати можуть бути непередбачуваними: від значних збитків до можливих додаткових доходів для банку. Кредитний ризик оцінюється через рівень потенційних несприятливих наслідків, що підкреслює необхідність використання банком дієвих методів управління цими ризиками. Це включає активний моніторинг, реструктуризацію проблемних кредитів та застосування інструментів хеджування.

По-четверте, кредитний ризик має динамічний характер, що означає постійну змінність його рівня впродовж часу. Насамперед, він піддається впливу

тривалості фінансових операцій, оскільки фактор часу суттєво впливає на ступінь ризику: чим довший період кредитування, тим більша ймовірність зміни умов, які можуть вплинути на платоспроможність позичальника.

Крім того, рівень кредитного ризику суттєво коливається під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. До зовнішніх факторів належать економічна нестабільність, зміни у законодавстві, політичні ризики та соціальні потрясіння, які можуть негативно вплинути як на фінансовий стан клієнтів, так і на загальний рівень економічної активності. Внутрішні фактори, своєю чергою, включають ефективність кредитної політики банку, рівень професійної підготовки персоналу, якість оцінки кредитоспроможності позичальників та використання сучасних методів управління ризиками.

Таким чином, динамічність кредитного ризику обумовлена як постійними змінами у зовнішньому середовищі, так і внутрішніми факторами, що змушує банки адаптувати свої стратегії управління ризиками для мінімізації можливих втрат і підвищення стійкості до непередбачуваних змін. Це підкреслює важливість регулярного моніторингу та коригування кредитних стратегій у відповідь на нові виклики, що виникають у процесі банківської діяльності.

Ефективне управління кредитним ризиком не лише забезпечує прибутковість активних операцій банку, але й сприяє стабільності банківської системи країни в цілому, особливо в умовах економічної нестабільності. Таким чином, системний підхід до ідентифікації, оцінки та мінімізації кредитного ризику є ключовим елементом у забезпеченні фінансової стійкості банківської установи.

Кредитні ризики, як частина загальної системи банківських ризиків, піддаються класифікації за різноманітними ознаками. Після детального аналізу різних методів систематизації кредитного ризику, доцільно запропонувати власну класифікацію, яка враховує ключові класифікаційні ознаки (таблиця 1.2). Такий комплексний підхід дозволяє всебічно оцінити природу кредитного ризику, що сприяє розробці ефективних стратегій його мінімізації та управління.

Запропонована класифікація охоплює такі аспекти, як тип кредиту,

терміни погашення, рівень кредитоспроможності позичальника, а також макроекономічні та регуляторні фактори, що впливають на кредитну діяльність банку. Враховуючи всі ці фактори, банк може значно знизити ймовірність виникнення проблемної заборгованості та забезпечити стабільність свого фінансового стану.

Таблиця 1.2 – Систематизація кредитного ризику банківської установи

Ознака класифікації	Види кредитного ризику
1	2
1. За сферою виникнення	зовнішній кредитний ризик — це ризик, який виникає через фактори, що не залежать від діяльності банку та його позичальників. До таких факторів належать зміни в економічній, політичній ситуації, законодавчі зміни, валютні коливання та міжнародні кризи.
	внутрішній ризик – пов'язаний із внутрішніми чинниками, які безпосередньо залежать від банку або його клієнтів. Це може включати недостатній аналіз кредитоспроможності позичальників, помилки у процесі видачі кредитів, внутрішні шахрайства або неефективне управління кредитним портфелем.
2. За характером охоплення	індивідуальний ризик – пов'язаний з невиконанням зобов'язань конкретним позичальником.
	портфельний ризик – стосується сукупного ризику, пов'язаного з усім кредитним портфелем банку.
3. За можливістю прогнозування	прогнозований ризик – це ризик, який можна передбачити та оцінити за допомогою аналізу доступної інформації та інструментів управління ризиками. Наприклад, банк може прогнозувати ризик неповернення кредиту на основі фінансового стану позичальника, аналізу його кредитної історії
	непрогнозований ризик – це ризик, який неможливо заздалегідь передбачити через непередбачувані обставини, такі як природні катастрофи, раптові політичні зміни або непередбачувані економічні кризи.
4. За характером впливу	прямий (основний) ризик - це ризик, який безпосередньо впливає на можливість банку отримати повернення виданих кредитів. Наприклад, якщо позичальник не може вчасно сплатити борг через погіршення свого фінансового стану, це є прямим кредитним ризиком для банку.
	непрямий (супутній) ризик – це ризик, який опосередковано впливає на здатність банку отримати повернення кредиту. Він виникає внаслідок інших ризиків, таких як ризик зміни процентних ставок, валютний ризик або ризик зміни ринкової вартості застави.

Кінець таблиці 1.2

1	2
5. За рівнем прийняття рішень	ризик на макроекономічному рівні ризик на рівні окремого банку ризик відповідальної основи
6. За розміром втрат	незначний ризик – ризик, який призводить до незначних фінансових втрат для банку. Такі втрати легко компенсуються поточними доходами, і вони не впливають суттєво на фінансовий стан банківської установи. значний ризик – ризик, що спричиняє суттєві фінансові втрати для банку, але ці втрати все ще можна покрити за рахунок резервів або інших фінансових джерел. Це може статися, коли позичальник збанкрутує або не зможе вчасно погасити значну частину боргу, але забезпечення (застава) частково покриває заборгованість критичний ризик – ризик, який загрожує фінансовій стабільності банку та може призвести до серйозних збитків, що не покриваються резервами чи активами. Такий ризик може спричинити дефолт банку або призвести до втрати значної частини капіталу. Наприклад, масове неповернення кредитів унаслідок економічної кризи або форс-мажорних обставин, таких як війна чи стихійні лиха.
7. За етапом кредитного процесу	ризик, який вже передбачається при видачі кредиту ризик, що супроводжує виконання умов кредитного договору
8. За доцільністю здійснення кредитних операцій	виправданий ризик – це ризик, який банк готовий прийняти, оскільки потенційний прибуток від кредитної операції переважає можливі збитки. невиправданий ризик – це ризик, який банк вважає надмірним і не готовий прийняти, оскільки ймовірність втрат значно перевищує можливий прибуток.
9. За валютою кредитування	валютний ризик — пов'язаний з кредитами, виданими в іноземній валюті, що може призвести до збитків через коливання валютних курсів. ризик національної валюти — стосується кредитів у місцевій валюті, де ризики зосереджені на інфляції та процентних ставках
10. За рівнем забезпечення	ризик забезпечених кредитів — пов'язаний із позиками, які мають заставу (нерухомість, цінні папери). ризик незабезпечених кредитів — стосується позик без застави, що мають вищий рівень ризику

- запропоновано автором

Джерело: систематизовано на основі [21; 30; 40]

Особливість запропонованих видів кредитного ризику за ознакою «за

розміром втрат» полягає у їхньому різному ступені впливу на фінансову стабільність банку. Дана класифікація дозволяє банку оцінювати масштаби можливих втрат та відповідно коригувати стратегії управління кредитним ризиком, адаптуючи їх до рівня серйозності ризику. Важливість такого поділу кредитного ризику для управління полягає в тому, що розуміння розміру потенційних втрат дозволяє банкам обирати найбільш доцільні та ефективні методи управління для кожного типу ризику. Це забезпечує стабільність і стійкість банку в умовах мінливого економічного середовища, запобігає накопиченню проблемної заборгованості та сприяє своєчасному реагуванню на потенційні фінансові загрози.

Для банківської установи важливо не лише уникати кредитних ризиків, але й вміло керувати ними, адже грамотне управління цими ризиками безпосередньо впливає на прибутковість, ліквідність та загальну фінансову безпеку банку. Кредитний ризик повинен розглядатися не як загроза, а як інструмент для досягнення фінансових цілей, якщо до нього застосовувати якісний ризик-менеджмент. Зрештою, ефективне управління кредитним ризиком сприяє не лише збереженню власного капіталу банку, але й оптимізації його ресурсної бази, що позитивно позначається на довгостроковій стабільності та конкурентоспроможності фінансової установи.

1.2 Управління кредитним ризиком як складова фінансової безпеки банку

Сучасний стан розвитку фінансового ринку України значною мірою визначається впливом зовнішніх загроз, серед яких основними є війна з Росією, зниження купівельної спроможності населення, скорочення обсягів виробництва у реальному секторі економіки, нестабільність на валютному ринку, а також зростання рівня безробіття тощо. В цих складних умовах банківські установи змушені адаптувати свої стратегії, застосовуючи більш агресивні методи ведення

бізнесу задля збереження фінансової стійкості та підтримання конкурентоспроможності на ринку. Проте, в умовах постійної фінансової невизначеності, одним із ключових чинників успішної роботи банків залишається забезпечення їх фінансової безпеки. Це досягається через ефективне управління кредитною та валютною діяльністю, оптимізацією кредитних ризиків, формування стабільної ресурсної бази, а також вдосконалення політики управління доходами та витратами.

«Фінансова безпека банку – це такий стан банку, що характеризується здатністю протистояти можливим зовнішнім і внутрішнім загрозам банківської діяльності завдяки комплексу правових, організаційних та управлінських заходів для забезпечення нормального функціонування й розвитку в умовах дестабілізуючого впливу навколишнього середовища та захищеності фінансових інтересів зацікавлених сторін (власників, клієнтів, працівників, керівництва, держави)» [29].

На основі проведеного аналізу ключових характеристик поняття фінансової безпеки банку, вважаємо за доцільне виділити такі її основні функціональні складові: кредитна та інвестиційна безпеки, стабільність рівня доходів та витрат, капітало-ресурсна безпека, а також валютна безпека.

Сьогодні, вітчизняна банківська система стикається з численними викликами, обумовленими негативними наслідками війни, загостренням фінансово-економічної кризи, зростанням кількості неплатоспроможних підприємств та різким зниження доходів фізичних осіб. Додатково погіршує ситуацію втрата заставного майна, що значно підвищує кредитні ризики. Усі ці фактори суттєво підривають кредитну безпеку банків, адже саме вона зазнає найбільшого впливу через несприятливу макроекономічну ситуацію, що вимагає від банків впровадження нових підходів до управління ризиками та адаптації до змін на фінансовому ринку.

Внутрішні загрози фінансовій безпеці банківській установі включають фактори, що або генеруються самим банком, або є частиною його внутрішнього середовища. У зв'язку з цим, доцільно виокремити такі групи загроз фінансовій

безпеці банку: інформаційно-технологічні, фінансові, організаційно-кадрові (таблиця А.1, додаток А). Зазвичай під час фінансової нестабільності серед фінансово-економічних загроз фінансової безпеки банку найбільш впливовою є загроза «низька якість кредитного портфеля». Ця загроза може проявлятися через такі чинники, як: зростання частки проблемних та неповернених кредитів; незбалансована кредитна політика, що не враховує поточних ризиків; збільшення обсягів простроченої заборгованості; надмірна концентрація кредитних операцій в одну галузь виробництва; низька якість оцінки кредитоспроможності позичальника, що призводить до видачі ризикованих кредитів; недостатній обсяг або низька ліквідність заставного майна.

Усі ці фактори негативно впливають на підвищення кредитного ризику, що може значно знизити фінансову стійкість банку, погіршити його ліквідність і привести до фінансових втрат. Таким чином, управління цими загрозами є ключовим завданням для забезпечення фінансової безпеки банківської установи.

Зниження кредитного ризику є критично важливим для забезпечення фінансової безпеки банку, оскільки кредитні операції становлять основу його доходів. Однак, надання кредитів завжди пов'язане з ризиком неповернення позичених коштів, що може суттєво вплинути на фінансову стабільність банку. Неповернені кредити можуть призвести до значних фінансових втрат, зниження ліквідності та навіть поставити під загрозу подальше функціонування банку. Тому ефективне управління кредитним ризиком має вирішальне значення для підтримання стабільності та прибутковості банківської установи.

Зниження кредитного ризику є ключовим елементом забезпечення фінансової безпеки банківської установи. Ефективне управління кредитним ризиком не тільки знижує ймовірність фінансових втрат, але й створює основу для стабільного розвитку банку, що є важливим у конкурентному середовищі.

Тому результати ефективного управління кредитним ризиком банку на пряму будуть впливати на підвищення рівня фінансової безпеки банку:

– зменшення рівня кредитного ризику дозволяє банку уникати значних фінансових втрат, що позитивно впливає на його ліквідність. Банки, які

ефективно управляють кредитними ризиками, здатні забезпечити своєчасне виконання фінансових зобов'язань перед вкладниками та партнерами;

– зниження обсягу проблемних кредитів сприяє покращенню капітальної адекватності банку, що є важливим показником фінансової безпеки. Це дозволяє банку виділяти менші резерви на покриття можливих збитків і спрямовувати капітал на розвиток та інвестування;

– надійність та стабільність банку підвищують його репутацію серед клієнтів та інвесторів. Вчасне управління кредитним ризиком дозволяє уникнути дефолтів та фінансових скандалів, що зберігає довіру до банку;

– ефективне управління кредитним ризиком дозволяє зменшити кількість проблемних кредитів, що, в свою чергу, сприяє стабільному надходженню відсоткових доходів. Це безпосередньо впливає на прибутковість банківської діяльності;

– у кризових умовах, таких як економічні спади чи політична нестабільність, банки з низьким рівнем кредитних ризиків легше адаптуються до змін і зберігають фінансову стійкість. Це особливо важливо для забезпечення надійної роботи банку в умовах підвищеної невизначеності [36].

Для одержання позитивного фінансового результату банківським установам необхідно якісно та ефективно управляти кредитним ризиком, а не уникати його, тому що від цього залежить їх фінансова безпека та стабільність діяльності. Неповорнення своєчасно кредиту та відсотків за його користування, негативно відображається на стані власного капіталу банківської установи та на результатах її роботи.

Детальний аналіз визначень дефініції «управління кредитним ризиком банку» [11; 15; 31; 37; 53] дав можливість сформулювати власну думку щодо сутності даного поняття. На наше переконання, управління кредитним ризиком банку – це система методів, заходів та процедур, спрямованих на ідентифікацію, оцінку, моніторинг та мінімізацію ризиків, пов'язаних із невиконанням позичальниками своїх фінансових зобов'язань перед банком.

З даного визначення можна зробити висновок, що управління кредитним ризиком складається з послідовних дій, які в свою чергу поділяються на етапи. Цей процес передбачає комплексний підхід, який охоплює як попередження можливих втрат, так і зниження їх наслідків з метою забезпечення фінансової стабільності банківської установи.

Основні етапи управління кредитним ризиком банку та їх характеристика наведені в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Процес управління кредитним ризиком банку

Етапи управління кредитним ризиком	Характеристика
1	2
1. Розробка стратегії управління кредитним ризиком	Розробка кредитної політики банку, положення банку, щодо кредитної діяльності; визначення рівнів толерантності та регламентація управлінських рішень, щодо зниження кредитного ризику у відповідності до стратегічних цілей банку
2. Ідентифікація кредитного ризику	На даному етапі банк визначає потенційні джерела ризиків, пов'язаних із кредитною діяльністю. Ідентифікація включає аналіз різних типів кредитів, оцінку кредитоспроможності позичальників, а також виявлення зовнішніх факторів, що можуть вплинути на здатність клієнтів виконувати свої фінансові зобов'язання. Ранжування факторів відповідно до їх значимості та розробка карти ризиків
3. Оцінка кредитного ризику	Цей етап полягає у визначенні рівня ризику, пов'язаного з конкретним кредитом або кредитним портфелем. Банк використовує різні методи оцінки, такі як: <ul style="list-style-type: none"> – аналіз фінансових показників позичальника; – кредитний скоринг — спеціальні моделі, що оцінюють ймовірність дефолту на основі статистичних даних; – SWOT-аналіз (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) для оцінки загального фінансового стану позичальника; – оцінка заставного майна, яке виступає гарантією погашення кредиту.
4. Вибір методів управління ризиком	Формування, регламентація та обґрунтування вибору методів управління кредитним ризиком, аналіз ефективності впливу їх на ризикову в конкретній кредитній операції. Відповідність результатів кредитної операції лімітам, резервам, нормативам.
5. Прийняття рішення щодо видачі чи відмові надання кредиту	На даному етапі приймається рішення кредитним комітетом банку, про видачу кредиту або відмову в його наданні на основі результатів оцінки рівня кредитного ризику.
6. Моніторинг та контроль кредитного ризику	Після надання кредиту банк здійснює постійний моніторинг фінансового стану позичальника, своєчасності погашення кредиту та сплати відсотків.

Кінець таблиці 1.3

1	2
7. Мінімізація та хеджування кредитного ризику	На цьому етапі банк вживає заходів для зниження кредитного ризику, таких як: <ul style="list-style-type: none"> – реструктуризація боргу — зміна умов кредитного договору (продовження строків, зміна процентної ставки); – страхування кредитних ризиків — оформлення договорів страхування на випадок неповернення кредитів; – сек'юритизація кредитів — продаж кредитів або їх портфеля на фінансових ринках для зниження ризику; – хеджування ризиків — використання фінансових деривативів (наприклад, свопів або ф'ючерсів) для захисту від коливань відсоткових ставок або валютних курсів.
8. Аналіз та оцінка ефективності управління кредитним ризиком	Після виконання всіх вищезазначених етапів банк аналізує ефективність своїх заходів з управління ризиком. Це включає: <ul style="list-style-type: none"> – оцінку рівня непрацюючих кредитів (NPL) у портфелі банку; – порівняння фактичних збитків із прогнозованими та нормативними значеннями.

Джерело: систематизовано на основі [10; 31; 37]

В цілому на практиці в процесі управління кредитним ризиком важливі всі вищеперераховані етапи, адже між ними існує взаємозалежність та взаємозв'язок. Тобто, у випадку неякісного виконання хоча б одного із етапів управління кредитним ризиком банку обов'язково відобразиться на якості та ефективності наступних етапів, а значить на фінансовому результаті від даної кредитної операції банківської установи.

Розробка стратегії управління кредитним ризиком є одним із найважливіших етапів процесу управління кредитним ризиком у банківській установі. Вона спрямована на формування комплексної політики, яка дозволить мінімізувати ризики неповернення кредитів та забезпечити фінансову стабільність банку.

На етапі «Ідентифікація кредитного ризику» відбувається ідентифікація причин, що можуть призвести до виникнення кредитного ризику. Від того, наскільки детально і якісно зібрана інформація про потенційного позичальника, залежить точність прийняття рішень на подальших етапах кредитування.

Основні причини виникнення кредитних ризиків варто аналізувати через призму учасників кредитних відносин, адже вони можуть бути зумовлені як

недосконалістю внутрішніх процедур банку при реалізації кредитного процесу, так і неспроможністю позичальника виконувати умови кредитного договору через зовнішні чи внутрішні чинники. В таблиці 1.4 систематизовані основні причини які можуть впливати на рівень кредитного ризику банку.

Таблиця 1.4 – Причини які можуть впливати на рівень кредитного ризику банку

Причини виникнення кредитних ризиків, які залежать від діяльності банківської установи	Причини виникнення кредитних ризиків, які залежать напряду від позичальника
1	2
1. Неналежна оцінка кредитоспроможності позичальника: використання застарілих або неповних методів аналізу фінансового стану клієнта; недостатня перевірка кредитної історії та платіжної дисципліни позичальника	1. Нестабільний фінансовий стан: зниження доходів або збитковість діяльності позичальника; надмірне кредитне навантаження, що призводить до проблем із ліквідністю; низький рівень власного капіталу або недостатня забезпеченість активами.
2. Незбалансована кредитна політика: надмірно ліберальні умови кредитування, спрямовані на швидке збільшення кредитного портфеля; відсутність чітких критеріїв для відбору позичальників.	2. Непрозорість бізнесу: відсутність детальних фінансових звітів або їх маніпуляція для поліпшення показників; складнощі з підтвердженням джерел доходів або їх непостійний характер; ведення бізнесу в тіньовій економіці або за відсутності належної документації.
3. Концентрація кредитних операцій: зосередження кредитів у вузькому сегменті ринку або серед обмеженого кола клієнтів; висока залежність від одного великого клієнта або галузі.	3. Погіршення ринкових умов для бізнесу позичальника: спад у галузі, де працює позичальник, або втрата частки ринку; залежність від одного або кількох великих клієнтів, що створює ризики для стабільності доходів; зовнішні фактори, такі як зміни у законодавстві, нові регуляції або санкції.
4. Недостатня диверсифікація кредитного портфеля: однотипність кредитних продуктів та відсутність розподілу ризиків; орієнтація на кредитування однієї галузі, що підвищує вразливість до її кризових явищ.	4. Недостатня забезпеченість заставою: низька ліквідність або швидке знецінення заставного майна; відсутність додаткових джерел забезпечення у випадку погіршення фінансового стану.
5. Помилки в процесі оцінки застави: надмірна оцінка вартості заставного майна або прийняття низьколіквідних активів як застави; недостатнє страхування заставного майна або його неадекватна перевірка.	5. Проблеми з ліквідністю: наявність значної кількості короткострокових зобов'язань при недостатньому обсязі оборотних активів; високий рівень дебіторської заборгованості, яка важко конвертується у грошові кошти.

Кінець таблиці 1.4

1	2
6. Недосконалість внутрішнього контролю: відсутність ефективної системи моніторингу кредитного ризику на всіх етапах кредитування; невчасне виявлення проблемних кредитів та відсутність механізмів для їх реструктуризації.	6. Погана кредитна історія: наявність прострочених платежів або невиконаних фінансових зобов'язань за попередніми кредитами; часті випадки реструктуризації боргу, що свідчить про нестабільність платіжної дисципліни.
7. Низька кваліфікація персоналу: недостатній рівень підготовки працівників, які відповідають за кредитування; відсутність постійного навчання та підвищення кваліфікації співробітників.	7. Проблеми з управлінням та репутацією: низький рівень кваліфікації управлінської команди; часті зміни керівництва або власників компанії; негативна репутація позичальника на ринку, пов'язана з порушенням ділової етики.
8. Проблеми з інформаційними технологіями: використання застарілого програмного забезпечення для оцінки кредитних ризиків; відсутність інтегрованих систем для автоматизації кредитного процесу.	8. Вплив особистих факторів (для фізичних осіб): раптові зміни у особистому житті (розлучення, хвороби, втрата роботи); зміна пріоритетів, наприклад, переїзд за кордон або зміна життєвих планів.

Джерело: систематизовано на основі [26; 37; 38; 40; 45]

Вищеперераховані причини впливу на рівень кредитного ризику суттєво впливають на кредитоспроможність позичальника і можуть призвести до проблем із погашенням боргових зобов'язань, що підвищує кредитний ризик для банку.

Процес визначення факторів впливу на рівень кредитного ризику банку охоплює детальну ідентифікацію всіх можливих подій та загроз, що можуть ініціювати його виникнення. Це передбачає не лише опис факторів ризику, але й аналіз об'єктів, засобів захисту, можливих сценаріїв розвитку ситуації та їх ранжування за ступенем впливу. На цьому етапі головним інструментом виступає експертний метод, оскільки кредитний менеджер, спираючись на свій досвід та наявну інформацію, оцінює потенційні фактори ризику та ймовірність їх впливу на діяльність банку.

Швидкі зміни зовнішнього середовища, такі як економічні коливання, політична нестабільність або зміни законодавства, призводять до нових джерел та концентрації кредитного ризику. Через це ідентифікація факторів кредитного ризику є успішною, якщо в її результаті банк виявив усі можливі загрози, що можуть збільшити кредитний ризик, і сформував карту ризиків. Така карта стає

основою для подальшого управління та мінімізації кредитних ризиків, що дозволяє банку приймати зважені кредитні рішення та забезпечувати фінансову стабільність.

На етапі «Мінімізація та хеджування кредитного ризику» банк вживає заходів для зниження кредитного ризику на рівні окремої позики, таких як: реструктуризація боргу – зміна умов кредитного договору (продлонгація строків, зміна процентної ставки); страхування кредитних ризиків – оформлення договорів страхування на випадок неповернення кредитів; сек'юритизація кредитів – продаж кредитів або їх портфеля на фінансових ринках для зниження ризику; хеджування ризиків – використання фінансових деривативів (наприклад, свопів або ф'ючерсів) для захисту від коливань відсоткових ставок або валютних курсів (рисунок А.1).

Таким чином, управління кредитним ризиком є критично важливою складовою забезпечення фінансової безпеки банківської установи. Ефективна система управління кредитним ризиком дозволяє банку не лише мінімізувати можливі втрати від неповернення кредитів, але й оптимізувати рівень прибутковості, що сприяє стабільному функціонуванню в умовах фінансової нестабільності.

У сучасних умовах, коли зовнішні фактори, такі як економічна невизначеність, інфляція, валютні коливання та політичні ризики, суттєво впливають на банківську діяльність, здатність банку ідентифікувати, оцінювати та управляти кредитними ризиками є визначальним фактором для підтримання його фінансової стійкості. Ефективне управління кредитним ризиком забезпечує безпеку активів, дозволяє зменшити рівень проблемних кредитів та підтримувати достатній рівень ліквідності. Це, в свою чергу, підвищує довіру клієнтів та інвесторів, зміцнюючи конкурентні позиції банку на фінансовому ринку. Отже, управління кредитним ризиком – це не лише інструмент зменшення потенційних втрат, а й стратегічний підхід до посилення фінансової безпеки банківської установи, що забезпечує її стабільний розвиток та ефективне реагування на виклики зовнішнього середовища.

2 Аналітико-практичні аспекти управління кредитним ризиком банками України

2.1 Оцінка кредитного ризику банків України та аналіз фінансово-господарської діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки

Доходи від кредитної діяльності є основним джерелом фінансових результатів для банків, тому особливу увагу слід приділяти формуванню якісного кредитного портфеля, що є ключовим фактором для зниження кредитних ризиків. У період до війни вітчизняні банки стикалися з проблемою недостатньо високої якості кредитного портфеля. Погіршення ситуації було посилене карантинними обмеженнями у 2021 році, які суттєво знизили ділову активність підприємств. Військові дії лише загострили цю проблему, що змушує банки оперативно впроваджувати ефективні стратегії для мінімізації кредитних ризиків та запобігання фінансовим втратам через зниження якості кредитних активів. У сучасних умовах банківські установи повинні ретельно аналізувати фінансову стійкість клієнтів перед наданням позик, щоб уникнути ризиків і зберегти свою прибутковість. Важливо також враховувати, що після завершення війни банківська система відіграватиме ключову роль у фінансуванні відновлення економіки України, забезпечуючи її стабільність та розвиток.

В умовах сучасної кризи аналіз кредитної діяльності банківських установ вимагає ретельної оцінки рівня ризику, що робить особливо важливим впровадження комплексу заходів для їх мінімізації та запобігання негативним наслідкам. Основним пріоритетом для банківських установ наразі є зниження ризиків, пов'язаних із неповерненням виданих кредитів. Для досягнення цієї мети необхідно побудувати ефективний механізм кредитування як для бізнесу, так і для населення, забезпечити оптимальну структуру кредитного портфеля та впровадити зважену кредитну політику.

Дослідження динаміки кредитного портфеля банківських установ України

протягом 2021-2023 років демонструє негативну динаміку щодо обсягів його в абсолютному так і у відносному вираженні (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 – Динаміка сумарних активів та кредитного портфеля українських банків за 2021-2023 роки

Показники	Сума показників на кінець року			Відхилення (+,-)	
	2021 р	2022 р	2023 р	2022 до 2021	2023 до 2022
Активи, млн грн	2358982	2716883	3308621	+357901	+591738
Надані кредити, млн грн	1149567	1133563	1130774	-16004	-2789
Частка наданих кредитів в загальній сумі активів, %	48,73	41,72	34,18	-7,01	-7,55

Джерело: систематизовано автором на основі [41; 42; 43]

З даних таблиці 2.1 видно, що сумарні активи банків України протягом 2021-2023 років поступово зростали, не дивлячись на воєнний стан в країні. Однак необхідно відмітити, що сума кредитного портфеля вітчизняних банків, починаючи з 2022 року поступово знижується, так у 2022 році порівняно з попереднім роком на 16004 млн грн, у 2023 році порівняно з попереднім роком на 2789 млн грн. Така ж сама ситуація спостерігається з відносним показником, тобто починаючи з 2022 року спостерігається поступове зниження частки наданих кредитів в загальній сумі активів, у 2022 році порівняно з 2021 роком на 7,01 п. п., у 2023 році на 7,55 п. п. Це насамперед було викликано негативними наслідками повномасштабної війни – руйнуванням активів суб'єктів господарювання та заставного майна, погіршенням платоспроможності позичальників, падінням платоспроможності населення, що тягне за собою зниження їх спроможності обслуговувати кредити, а значить знижує якість кредитних портфелів банківських установ.

Необхідно зазначити, що основними параметрами ступеня кредитного ризику в банківській системі є питома вага капіталу банків, резервів під позикові транзакції та непрацюючих кредитів у кредитному портфелі банків України [8].

Таблиця 2.2 - Основні параметри рівня кредитного ризику в банківській системі України

Показники	Сума показників на кінець року			Відхилення (+,-)	
	2021 р	2022 р	2023 р	2022 до 2021	2023 до 2022
Надані кредити, млн грн	1149567	1133563	1130774	-16004	-2789
Капітал, млн грн	255514	215839	296150	-39675	+80311
Частка капіталу в загальній сумі наданих кредитів, %	48,73	41,72	34,18	-7,01	-7,55
Резерви за активними операціями, млн грн	278774	368091	370600	+89317	+2509
Частка резервів в загальній сумі наданих кредитів, %	24,25	32,47	32,77	+8,22	+0,30
Непрацюючі кредити, млн грн	345131	432105	422360	+86974	-9745
Частка непрацюючих кредитів в загальній сумі наданих кредитів, %	30,02	38,1	37,4	+8,08	-0,7

Джерело: систематизовано автором на основі [34, 41; 42; 43]

Перший показник, тобто частка капіталу в загальній сумі кредитного портфеля банку дає змогу зробити висновок щодо якості кредитного портфеля з точки зору його забезпечення за рахунок власного капіталу банку. Протягом аналізованого періоду даний показник постійно знижувався. Так у 2022 році порівняно з попереднім роком даний показник знизився на 7,01 п. п. і дорівнював 41,72%, у 2023 році також спостерігається зниження на 7,55 п. п.

Другим важливим параметром ступеня кредитного ризику в банківській системі є питома вага резервів під активні операції у загальній сумі кредитного портфеля (даний показник ще називають відносним рівнем достатності розміру резервів банківської установи). Він показує ступінь забезпеченості загальної суми виданих кредитів резервами на випадок якщо позичальники не погасять їх своєчасно, оптимальна його значення має бути у межах від 0,9% до 5 %. З початком ведення воєнного стану у 2022 році цей індикатор кредитного ризику постійно зростає і в 2023 році дорівнює 32.77%. Таким чином тенденція останніх років показує на низьку якість банківських активів вітчизняних банків. Станом на початок 2024 року ситуація з кредитними втратами суттєво стабілізувалася, свідченням чого є зниження обсягів резервів під непрацюючі кредити. Найбільш критичний період щодо кредитних втрат від наслідків війни вже пройдено, і

наразі спостерігається зниження кредитного ризику.

Головним параметрами ступеня кредитного ризику банку – є частка непрацюючих кредитів в загальній сумі кредитного портфеля. Різке зростання даного показника спостерігається з початком повномасштабного вторгнення Росії на територію України. У 2022 році порівняно з 2021 роком даний показник збільшився на 8,08 п.п. і досягнув 38,1% (таблиця 2.3). Однак у 2023 році спостерігається зниження даного показника на 0,7 п.п. порівняно з 2022 роком, порівняно з 2021 роком, він збільшилася на 7,32 п. п. На 1 жовтня 2024 року зменшилася до 32,3%, що на 5 відсоткових пункти нижче порівняно з показником на початок року. Загальний обсяг NPL скоротився за дев'ять місяців 2024 року на 6,9 млрд грн до 415,5 млрд грн [18].

Таблиця 2.3 - Динаміка питомої ваги непрацюючих кредитів в кредитному портфелі банків України у 2021-2023 роках

Показники	Роки			Відхилення, п. п. (+,-)	
	2021	2022	2023	2022 до 2021	2023 до 2022
Частка NPL, всього, в тому числі, %:	30,02	38,1	37,4	+8,08	-0,7
банки з державною часткою	47,08	53,05	50,87	+5,97	-2,18
банки з державною часткою (без ПриватБанку)	27,4	41,1	42,4	+13,7	+1,3
АТ КБ «ПриватБанк»	69,9	69,2	63,0	-0,7	-6,2
банки з приватним капіталом	10,5	23,6	15,9	+13,1	-7,7
банки іноземних банківських груп	5,8	18,8	16	+13	-2,8

Джерело: систематизовано автором на основі [34]

«На основі даних Національного Банку України [34], станом на 01.01.2022 року понад 47,08%, або 541216 млн грн загального обсягу непрацюючих кредитів було зосереджено у банків державного сектору. За 2023 рік частка непрацюючих кредитів банків державного сектору збільшилася на 5,97% та склала 53,05%. На початок 2024 р. частка непрацюючих кредитів банків державного сектору зменшилася на 2,18%. Водночас відбулося і зростання обсягу працюючих кредитів, наданих банківськими установами державного сектору, на 2,2% або на

9745 млн грн. Це обумовило зменшення частки непрацюючих кредитів (NPL) у кредитному портфелі банків державного сектору з 53,05% станом на 01.01.2023 до 50,87 % на 01.01.2024 року. Частка непрацюючих кредитів у банках з приватним капіталом і з іноземним капіталом є досить низькою порівняно з державними банками» [15].

Найбільша частка непрацюючих кредитів серед всіх банків України спостерігається у державному банку АТ КБ «ПриватБанк»: у 2021 році вона дорівнювала – 69,9%, у 2022 році – 69,2%, у 2023 році – 63,0%. Однак АТ КБ «ПриватБанк» поступово знижує даний показник і старається покращити якість свого кредитного портфеля. «Покриття непрацюючого кредитного ризику АТ КБ «ПриватБанк» портфелю юридичних осіб, на 01.03.2024 року склало 95,2 %, фізичних осіб – 99,8 %. Прострочена заборгованість банку, від початку 2024 року, зменшилась на 1400 млн грн, за рахунок погашення власними коштами, з якої 600 млн грн списано за рахунок резерву, 400 млн грн – за рахунок реструктуризації проблемної заборгованості. На залишок суми було реалізовано заставленого майна фізичних та юридичних осіб» [50]. Станом на 1 жовтня 2024 року, без урахування заборгованостей колишніх власників АТ КБ «ПриватБанк» та старих боргів, що виникли під час фінансової кризи 2015-2017 років, частка непрацюючих кредитів (NPL) у банківській системі загалом становила 20,9%, а в державних банках – 27,8%.

Аналіз частки непрацюючих кредитів десяти банків України з найбільшим обсягом кредитного портфеля показав, що найбільший обсяг непрацюючих кредитів на 1 жовтня 2024 року зафіксований у АТ «ПриватБанк» - 55,6%. Наступні чотири місця займають також державні банки АТ «Ощадбанк» - 40,8%, далі АТ «Сенс Банк» - 40,1%, АТ «Укрексімбанк» - 36,9% та АТ «Укргазбанк» – 30,3%. Серед банків з приватним капіталом також є лідери по даному показнику, а саме АТ «Ідея Банк» - 43,8%, АТ «Альянс» - 40,2%, АТ «Таскобанк» - 19,4%, АТ «Кіб» – 18,8%. Серед банків з іноземним капіталом можна виділити АТ «Укрсиббанк» – 18,2%, АТ «ОТП» - 15,1%, АТ «Райффайзен Банк» – 11,6% [3].

Пік кредитних втрат, спричинених повномасштабною війною, вже

подолано. Рівень кредитного ризику знизився, і резерви більше не збільшуються. Основними причинами скорочення обсягу непрацюючих кредитів (NPL) вітчизняних банків, стали:

- зростання обсягів якісного кредитного портфеля в національній валюті. Банки активно збільшують кредитні портфелі, завдяки відновленню попиту на позики та покращенню умов кредитування. Ставки за кредитами знизилися до рівня кінця 2019 року, що стимулювало бізнес і громадян активніше залучати фінансові ресурси;

- списання непрацюючих кредитів, особливо в роздрібному сегменті. Протягом останніх двох років вітчизняні банки проводили активне списання проблемних кредитів, що дозволило знизити їх частку у роздрібному сегменті на 5,9 п.п., досягнувши 17,6%, що позитивно вплинуло на як на якість, так і структуру кредитного портфеля;

- оптимізація управління корпоративними боргами. У сегменті кредитування юридичних осіб спостерігалось суттєве зниження частки NPL на 3,4 п.п., до рівня 40,7%, що свідчить про ефективність заходів банківських установ щодо реструктуризації боргів.

Загалом, такі заходи сприяють підвищенню фінансової безпеки банківської системи, що є критично важливим чинником для стабілізації вітчизняної економіки в умовах воєнного стану.

Таким чином, рівень кредитного ризику у вітчизняному банківському секторі залишається на критично високому рівні, що суттєво підриває стабільність як самих банків, так і фінансової системи загалом, негативно впливаючи на економічний розвиток країни. Така ситуація обумовлена низкою чинників, серед яких: воєнний стан в країні, затяжні кризові явища в економіці, низький рівень платоспроможності населення, а також високі реальні відсоткові ставки, які роблять обслуговування боргових зобов'язань важкодоступним для більшості позичальників.

Варто зазначити, що покращення у сфері управління кредитним ризиком сприятиме стабілізації банківського сектору та підвищенню його стійкості до

зовнішніх шоків, а значить підвищить його фінансову безпеку. Це стане можливим завдяки впровадженню більш гнучких підходів до оцінки кредитних ризиків, зокрема адаптації до умов, які диктує військовий конфлікт, та активному залученню сучасних аналітичних інструментів для моніторингу фінансового стану позичальників. У підсумку, така стратегія дозволить банкам зменшувати ризики неплатежів та підтримувати належний рівень ліквідності в умовах тривалої фінансової нестабільності. Зрештою, лише системний підхід до управління кредитними ризиками зможе забезпечити банківським установам не лише фінансову стійкість, а й сприяти відновленню економічного зростання в умовах поточних викликів.

АТ КБ «ПриватБанк» посідає визначальне місце у банківській системі України як системно важливий банк, який відіграє провідну роль у підтримці економічної стабільності країни. Банк зосереджує свою діяльність на обслуговуванні приватних клієнтів, наданні підтримки представникам малого і середнього бізнесу, а також веде співпрацю з великими корпораціями. З 2019 року єдиним акціонером АТ КБ «ПриватБанк» є держава, що підтверджує його стратегічне значення для економіки країни.

На початок 2024 року інфраструктура банку охоплює 8 філій та 1200 відділень по всій Україні, включаючи філію на Кіпрі. Варто зазначити, що порівняно з 2021 роком інфраструктура банку зазнала оптимізації – тоді функціонувало 20 філій та 1475 відділень. Попри скорочення відділень через воєнні дії, банк зберігає широку присутність на підконтрольній українській владі території, забезпечуючи доступ до фінансових послуг у більшості регіонів країни.

В умовах воєнного стану «ПриватБанк» став ключовим партнером для міжнародних гуманітарних організацій завдяки інноваційній системі PrivatMoney. Ця технологічна платформа забезпечує ефективний механізм розподілу гуманітарної допомоги від провідних міжнародних організацій, серед яких: Агентство ООН у справах біженців в Україні, Товариство Червоного Хреста, Міжнародний комітет Червоного Хреста тощо. Завдяки PrivatMoney процес виплат відбувається максимально швидко та прозоро, що є критично

важливим для українців, які потребують гуманітарної підтримки в цей складний період.

АТ КБ «ПриватБанк», будучи важливою частиною критичної інфраструктури держави, має визначальний вплив на економічне відновлення та стабільність України. Банк виступає провідним кредитором національної економіки, надаючи істотну підтримку як бізнесу, так і населенню, одночасно генеруючи значні надходження до держбюджету через податкові відрахування та дивідендні виплати. Після переходу у державну власність у 2016 році та проведеної докапіталізації обсягом 155 млрд грн, банківська установа забезпечила державну скарбницю надходженнями у розмірі 168,3 млрд грн через сплату податку на прибуток і дивідендів. У 2023 році банк досяг вражаючого результату, подвоївши свій прибуток до оподаткування порівняно з попереднім роком, що стало наслідком зміцнення клієнтської довіри та поступового поживлення економічного середовища.

Стабільні фінансові показники АТ КБ «ПриватБанку» відображають його націленість на довготривалий розвиток та спроможність бути прибутковим навіть за найскладніших обставин для фінансового ринку. В умовах воєнного стану банк не припиняє кредитну підтримку малого та середнього бізнесу, тим самим сприяючи економічному відродженню та зміцненню продовольчої безпеки України.

Фінансові підсумки діяльності АТ КБ «ПриватБанк» у 2023 році засвідчують потужну капіталізацію, що цілком відповідає нормативам НБУ. Станом на кінець 2023 року регулятивний капітал банківської установи сягнув позначки 64,8 млрд грн, а показник адекватності регулятивного капіталу встановився на рівні 21,75%, що більш ніж удвічі переверщує встановлений регулятором мінімальний норматив – 10%.

Рівень ліквідності банківської установи суттєво випереджає нормативні вимоги НБУ, що є переконливим свідченням її фінансової надійності та здатності своєчасно виконувати свої зобов'язання. На кінець 2023 року показник покриття ліквідністю демонстрував вражаючі результати: 462,8% за всіма валютами (LCRBB) та 266,1% в іноземній валюті (LCRIB), що майже вп'ятеро та втричі відповідно перевищує встановлений норматив у 100%. Такий запас ліквідності

гарантує стабільність АТ КБ «ПриватБанку» навіть за несприятливих економічних умов та розширює його можливості у підтримці національної економіки через надання надійних фінансових послуг.

2023 рік відзначився суттєвим розширенням клієнтської бази в бізнес-сегменті - приріст склав 110 тисяч, досягнувши загального показника у 875 тисяч активних корпоративних клієнтів, що становить зростання на 14,4%. За оцінками СБР, банк зберігає домінуючі позиції у обслуговуванні бізнесу з часткою ринку 45% серед юридичних осіб та 61% серед підприємців. Зазначимо, що залучення нових клієнтів зросло на 44,7% порівняно з 2022 роком, сягнувши 215,3 тисячі. При цьому 25% нових клієнтів скористалися можливістю віддаленого відкриття рахунку (дистанційно), що підкреслює ефективність цифрової трансформації банку.

Значним успіхом стало міжнародне визнання банку - входження до ТОП-50 світових екваєрів за версією Nielsen Report з підйомом на 20 позицій посівши 40-ве місце.

У 2023 році банк спрямував 307,5 млн грн на благодійні ініціативи, зосередивши підтримку на посиленні обороноздатності держави та гуманітарній допомозі постраждалим від бойових дій.

Незважаючи на воєнний стан, банк продовжує виступати надійним фінансовим партнером для національної економіки. Фінансові результати 2023 року демонструють виважений підхід до управління ресурсами та високий рівень відповідальності перед суспільством. АТ КБ «ПриватБанк» має намір продовжувати вдосконалення сервісної складової, забезпечуючи доступність та безперебійність послуг. Стратегічними пріоритетами залишаються кредитна підтримка малого та середнього бізнесу, обслуговування приватних клієнтів та впровадження інноваційних рішень для задоволення актуальних потреб економіки в період воєнного стану в країні.

Аналіз фінансово-господарської діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки проводиться для оцінки ефективності роботи банку, визначення його фінансової стійкості, прибутковості та впливу на національну економіку. Це також допомагає виявити основні тенденції розвитку банку, оцінити вплив зовнішніх факторів (зокрема, воєнних дій) на його показники та прийняти

обґрунтовані рішення для подальшої стратегічної діяльності.

Для оцінки фінансово-господарської діяльності АТ КБ «ПриватБанк» було насамперед проведено вертикальний та горизонтальний аналіз активів балансу банку за 2021-2023 роки (таблиці 2.4 та А.2, додаток А).

Таблиця 2.4 – Динаміка активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки

Показники	Сума, тис. грн			Абсолютне відхилення, тис. грн		Темп приросту (спаду), %	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
Грошові кошти та їх еквіваленти	28117656	40566774	79648102	+12449118	+39081328	+44,28	+96,34
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	93096372	95716216	100376470	+88748377	+4660254	+2,81	+4,87
Кошти в інших банках	25839685	60233746	75061458	+34394061	+14827712	+133,11	+24,62
Кредити та заборгованість клієнтів	70193030	71355251	95637763	+1162221	+24282512	+1,66	+34,03
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	129074136	143919800	171470647	+14845664	+27550847	+11,50	+19,14
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	26319531	100242085	133798041	+73922554	+33555956	+280,87	+33,47
Інвестиції в асоційовані й дочірні компанії	30243	30243	30246	-	+3	-	+0,01
Інвестиційна нерухомість	1989030	2154747	2339766	+165717	+185019	+8,33	+8,59
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	9977735	12051312	3616	+2073577	-12047696	+20,78	-99,97
Відстрочений податковий актив	-	1100185	1951332	+1100185	+851147	-	+77,36
Основні засоби та нематеріальні активи	7362230	6617191	6689505	-745039	+72314	-10,12	+1,09
Інші фінансові активи	13429096	14097277	18191597	+668181	+4094320	+4,98	+29,04
Інші активи	1827925	1589198	1414749	-238727	-174449	-13,06	-10,98
Усього активів	407256669	549674027	686613291	+142417358	+136939264	+34,97	+24,91

Джерело: систематизовано на основі [41; 42; 43]

З даних таблиці 3.1 можна зробити висновок, що активи АТ КБ «ПриватБанк» у 2022 році порівняно з попереднім роком зросли – на 142417358 тис. грн або на 34,97%, а у 2023 році порівняно з 2022 роком на – 136939264 тис. грн або на 24,91%.

Збільшення загальної суми активів у 2022 році найбільше обумовлено зростанням таких статей, як: «Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю» на 73922554 тис. грн (280,87%), «Кошти в інших банках» – на 34394061 тис. грн (133,11%) та «Грошові кошти та їх еквіваленти» - на 12449118 тис. грн (44,28%).

Найбільше зростання загальної суми активів банку у 2023 році порівняно з попереднім роком спостерігається за рахунок наступних статей: «Грошові кошти та їх еквіваленти» на 39081328 тис. грн (96,34%), «Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю» – на 33555956 тис. грн (33,47%) та «Кредити та заборгованість клієнтів» - на 24282512 тис. грн (34,03%).

Обсяг грошових коштів та їх еквівалентів АТ КБ «ПриватБанк» за період з 2022 року по 2023 рік виріс на 96,34% і склав 79648102 тис. грн, а їх частка в структурі загальної суми активів збільшилась на 4,22 п. п. до 11,60%.

«Портфель інвестиційних цінних паперів АТ КБ «ПриватБанк» за 2023 рік порівняно з попереднім роком збільшився на 25,02% і склав 305,299 млрд грн, а його частка в активах банку виросла на 0,15 п. п. до 44,57%. Станом на 01.01.2024 року портфель інвестиційних цінних паперів АТ КБ «ПриватБанк» був на 89,04% сформований з ОВДП, які ідентифікуються як активи високої якості, тобто активи з найменшим ступенем ризику» [46].

За період з 2021 року по 2023 рік в банку спостерігається поступове зростання кредитного портфеля банку. У 2022 році порівняно з попереднім роком спостерігається незначне зростання кредитного портфеля – на 1162221 тис. грн (1,66%). Кредитний портфель АТ КБ «ПриватБанк» за 2023 рік порівняно з 2022 роком також виріс на 34,03% до 95637763 тис. грн, а його частка в активах банку показала приріст на 0,95 п. п. та склала 13,93%. Таким чином під час воєнного стану банківська установа надавала перевагу роботі з інвестиційними цінними паперами, тому що вони є менш ризикованими хоча і менш прибутковими порівняно з кредитними операціями.

Протягом 2023 та 2024 років АТ КБ «ПриватБанк» активно підтримував державну програму іпотечного кредитування «ЄОселя». За 2023 рік банк надав понад 30% усіх виданих кредитів у межах цієї програми, а саме на суму понад 2,5 млрд грн, що становить значний внесок АТ КБ «ПриватБанк» у розвиток доступного житла для українців та підтримки будівельної галузі [18].

Також необхідно зазначити, що у 2022 році порівняно з 2021 роком, досить різко знизилась сума основних засобів на 10,12% або на 745039 тис. грн, що насамперед пов'язано з втратами банку на початку війни. Однак, у 2023 році порівняно з 2022 роком дана стаття активів зросла на 1,09% або на 72314 тис. грн.

Проаналізуємо структуру активів АТ КБ «ПриватБанк» за період з 2021 року по 2023 рік (таблиця А.2, додаток А).

Проаналізувавши дані таблиці А.2 можна зробити висновок, що найбільшу частку активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки займають саме цінні папери, їх частка у 2023 році склала 44,46%, у 2022 році – 44,42%, у 2021 році – 38,15%. Зростання частки цінних паперів в загальній сумі активів під час воєнного стану в країні пояснюється зростанням кредитного ризику, тобто банк надав перевагу роботі з активами з найменшим ступенем ризику. Таким чином, частка статті «Цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід» в загальній сумі активів складала, у 2021 році – 31,69%, у 2022 році – 26,18%, у 2023 році – 24,97%.

На другому місці в структурі активів займає стаття «Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю», частка її в загальній сумі активів дорівнювала у 2021 році – 6,46%, 2022 році – 18,24%, у 2023 році – 19,49%. Також значну частку в структурі активів займають фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток. Хоча їх частка під час війни значно знизилась, однак вона все одно є значною, а саме у 2021 році – 22,86%, у 2022 році 17,41%, у 2023 році – 14,62%.

Однак необхідно зазначити, що частка кредитів та заборгованості клієнтів у структурі активів займає тільки четверте місце, хоча кредитні операції є найбільш прибутковими. Але у зв'язку зі зростанням кредитного ризику банку під час війни, та досить значною часткою проблемних кредитів в кредитному

портфелі АТ КБ «ПриватБанк», кредитні операції займають незначну частку в активах банку (у 2021 році – 17,24%, у 2022 році – 12,98%, у 2023 році – 13,93%).

Проведемо ґрунтовний аналіз пасивів АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5 – Динаміка пасивів АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки

Статті пасивів	Сума, тис. грн			Абсолютне відхилення, тис грн		Темп приросту (спаду), %	
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2022 до 2021	2023 до 2022	2022 до 2021	2023 до 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Зобов'язання							
Кошти отримані від НБУ	-	-	-	-		-	-
Кошти банків	2532	329	486	-2203	+157	-87,01	+47,72
Кошти клієнтів	321705424	464871501	549686644	+143166077	+84815143	+44,50	+18,24
Боргові цінні папери, емітовані банком	2427	2528	2628	+101	+100	+4,16	+3,96
Інші залучені кошти	328330	567788	3087561	+239458	+2519773	+72,93	+443,79
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	-	2972075	25790403	+2972075	+22818328	-	+767,76
Відстрочені податкові зобов'язання	159146	-	-	-159146	-	-	-
Резерв за зобов'язаннями	3650326	5803423	5437546	+2153097	-365877	+58,98	-6,3
Інші фінансові зобов'язання	10617547	13222380	13063856	+2604833	-158524	+24,53	-1,2
Інші зобов'язання	3949108	4140466	4383015	+191358	+242549	+4,85	+5,86
Субординований борг	227304	304719	316500	+77415	+11781	+34,06	+3,87
Усього зобов'язань	340642144	491885208	601768639	+151243064	+109883431	+44,40	+22,34
Власний капітал							
Статутний капітал	206059744	206059744	206059744	-	-	-	-
Емісійні різниці	22690	22690	22690	-	-	-	-
Резервні та інші фонди банку	9696019	11448539	12958438	+1752520	+1509899	+18,07	+13,19
Резерви переоцінки	8082924	-2993739	10432374	-11076663	+13426113	-37,03	-348,47
Непокритий збиток	-157246851	-156748415	-144628594	+498436	+12119821	-0,32	-7,73
Власний капітал	66614525	57788819	84844652	-8825706	+27055833	-13,25	+46,82
Усього зобов'язання та власний капітал	407256669	549674027	686613291	+142417358	+136939264	+34,96	+24,91

Джерело: систематизовано на основі [41; 42; 43]

Необхідно зазначити, що пасиви банківської установи протягом

аналізованого періоду постійно зростали, а саме у 2022 році порівняно з попереднім роком вони зросли – на 142417358 тис. грн (на 34,97%), у 2023 році порівняно з 2022 роком – на 136939264 тис. грн (на 24,91%).

Зростання пасивів у 2021-2023 роках спостерігалось в основному за рахунок зобов'язань які протягом аналізованого періоду постійно зростали. Зростання зобов'язань відбувалось переважно за рахунок зростання статті «Кошти клієнтів»: у 2022 році порівняно з 2021 роком – на 143166077 тис. грн або на 44,50%, у 2023 році порівняно з 2022 роком – на 84815143 тис. грн або на 18,24%.

Протягом 2021-2023 років спостерігалось нестабільна зміна суми власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк», а саме у 2022 році порівняно з попереднім роком знизилась на 8825706 тис. грн або на 13,25%, у 2023 році навпаки спостерігається зростання суми власного капіталу на 27055833 тис. грн або на 46,82%. Однак, в складі власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» протягом 2021-2023 років спостерігається непокритий збиток, який з кожним роком зменшується за рахунок отриманого прибутку. Статутний капітал банківської установи протягом 2021-2023 років не змінювався і дорівнював – 206059744 тис. грн.

Проаналізуємо структуру пасивів АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки (таблиця А.3, додаток А).

Проведений аналіз структури пасивів АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки виявив наступні ключові тенденції, а саме у структурі пасивів банку домінуючу позицію займають зобов'язання, демонструючи наступну динаміку: у 2021 році – 83,64%, у 2022 році – 89,49%, у 2023 році – 87,64%. Щодо власного капіталу банку, то спостерігалися такі зміни: у 2022 році відбулося зниження його частки до 10,51%, що на 5,84 п. п. менше порівняно з попереднім роком (основним фактором цього зменшення стало скорочення частки статутного капіталу); 2023 рік характеризувався позитивною динамікою - частка власного капіталу зросла на 1,84 п. п., досягнувши 12,36%. Особливо варто відзначити, що позитивні зрушення щодо розміру власного капіталу банку відбулися за рахунок скорочення обсягу непокритого збитку. Такі тенденції свідчать про ефективність управління капіталом та зобов'язаннями банку, що сприяє підтримці його фінансової стабільності.

Таким чином, у 2023 році в АТ КБ «ПриватБанк» спостерігається потужна капіталізація, що цілком відповідає нормативам НБУ. Станом на кінець 2023 року регулятивний капітал банківської установи сягнув позначки 64,8 млрд грн, а показник адекватності регулятивного капіталу встановився на рівні 21,75%, що більш ніж удвічі перевершує встановлений регулятором мінімальний норматив – 10%.

Проаналізуємо доходи та витрати АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6 – Динаміка доходів, витрат та фінансового результату АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки

Показник	Сума, тис грн			Абсолютне відхилення, тис грн		Темп приросту (спаду), %	
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Доходи							
Процентні доходи	35853529	43685504	66237277	+7831975	+22551773	+21,84	+51,62
Процентні витрати (-)	6536611	3768088	6616309	-2768523	+2848221	-42,35	+75,59
Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати)	29316919	39917417	59620969	+10600498	+19703552	+36,16	+49,36
Комісійні доходи	35057119	32944618	41588600	-2112501	+8643982	-6,03	+26,24
Комісійні витрати	11839816	12504760	17149834	+664944	+4645074	+5,62	+37,15
Чистий комісійний дохід	23217302	20439858	24438766	-2777444	+3998908	-11,96	+19,56
Торговий результат	-3390441	9504922	13756206	+12895363	+4251284	-380,34	+44,73
Інші операційні доходи	1370159	2759266	3075279	+1389107	+316013	+101,4	+11,45
Інші доходи	423603	611809	746313	+188206	+134504	+44,43	+21,98
Всього доходів	50937542	73233272	101637532	+22295730	+28404260	+43,77	+38,79
Витрати							
Відрахування до резервів	-5698964	16327500	4499763	22026464	-11827737	-386,50	-72,44
Адміністративні та інші операційні витрати	21569398	22233786	24372510	664388	2138724	+3,08	+9,62
Всього витрати	15870434	38561286	28872273	22690852	-9689013	+142,98	-25,13
Фінансові результати							
Прибуток/(збиток) до оподаткування	35067108	34671985	72765259	-395123	38093274	-1,13	+109,87
Витрати на податок на прибуток	16698	4474017	35000574	4457319	30526557	+26693,7	+682,31
Чистий прибуток/(збиток)	35050411	30197968	37764685	-4852443	7566717	-13,84	+25,06

Джерело: систематизовано на основі [41; 42; 43]

У період з 2021-2023 років, не зважаючи на складні умови воєнного стану,

банк працював з позитивним фінансовим результатом. Фінансові результати банку відзначилися такою позитивною динамікою у 2023 році: прибуток до оподаткування удвічі перевищує показник 2022 року і дорівнює 72,8 млрд грн, в той же час чистий прибуток зріс на 25,06%, досягнувши 37765 млн грн

Прибуток до оподаткування у 2023 році досяг 72,8 млрд грн, що більше ніж удвічі перевищує фінансовий результат до оподаткування у 2022 році. Чистий прибуток банку у 2023 році також збільшився на 25,06% і досягнув 37,8 млрд грн [46], таким чином він був найбільшим серед всіх вітчизняних банків, а його частка становила 43,64% в сукупному фінансовому результаті банківської системи України.

Необхідно також зазначити, що на зростання прибутку у 2023 році впливало суттєве зростання доходів: чистий процентний дохід зріс на 49,36%, а чистий комісійний дохід збільшився на 19,56%. В той же час прослідковується зниження суми витрат на формування резервів завдяки покращенню якості кредитного портфеля (у 2023 році резерви знизилися на 11,8 млрд грн порівняно з 2022 роком).

«При цьому, за результатами 2023 року АТ КБ «ПриватБанк» спрямував до Державного бюджету 26,8 млрд грн податку на прибуток (ще 8,2 млрд грн було передплачено в 2021-2022 роках одночасно з дивідендами). Більша частина чистого прибутку банківської установи за рішенням акціонера в особі Міністерства фінансів буде спрямовано на виплату дивідендів, тобто також до державного бюджету» [47].

Протягом 2022-2023 років АТ КБ «ПриватБанк» виконував всі нормативи встановлені НБУ (таблиця 2.7).

У 2023 році регулятивний капітал (Н1) банку збільшився на 18,93% і становив 64,843 млрд грн, а це більше нормативного значення НБУ майже у 324 рази, що в свою чергу позитивно вплинуло на значення нормативів Н2 та Н3. Норматив адекватності регулятивного капіталу банку (Н2) у 2023 році порівняно з 2022 роком знизився на 2,03 п. п. і становив 21,75%. Таким чином дане значення нормативу Н2 перевищило нормативне значення НБУ в 2,18 рази, а також було вищим на 0,68 п.п. середнього значення Н2 по банківській системі України в цілому. Також у 2023 році норматив достатності основного капіталу банку (Н3)

знизився на 1,02 п.п. і станом, що на 3,88 п.п. більше ніж нормативне значення НБУ [35].

Таблиця 2.7 – Основні нормативи АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2023 роки

Показники	Нормативне значення	01.01.2023	01.01.2024	Відхилення (+,-)
Регулятивний капітал (Н1), млн грн	>200	54523	64843	10320
Норматив адекватності регулятивного капіталу (Н2), %	>10	23,78	21,75	-2,03
Норматив достатності основного капіталу (Н3), %	>7	11,90	10,88	-1,02
Коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR), %	>100	182,24	185,21	+2,97
Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (LCR _{вв}), %	>100	311,01	462,83	+151,82
Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті (LCR _{ів}), %	>100	260,14	266,09	+5,95
Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7), %	<20	6,37	5,47	-0,9
Норматив великих кредитних ризиків (Н8), %	<800	0	0	-

Джерело: систематизовано на основі [32; 46]

Таким чином, за результатами 2023 року АТ КБ «ПриватБанк» був достатньо забезпечений основним капіталом та регулятивним капіталом. Тобто банківська установа протягом 2023 року підтримувала значний запас регулятивного капіталу (Н1), а також високі значення нормативів Н2 та Н3, що в свою чергу позитивно впливає на його кредитний рейтинг порівняно з іншими вітчизняними банками.

Протягом 2022-2023 роки АТ КБ «ПриватБанк» продемонстрував значне покращення показників ліквідності, зокрема: коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR) збільшився на 2,97 процентних пунктів і досяг 185,21%, що перевищило нормативне значення НБУ на 85,21 п. п.; норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті (LCR_{ів}) підвищився на 5,95 процентних пунктів і склав 266,09% і перевищив нормативне значення в 2,66 рази; норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (LCR_{вв}) зріс на 151,82 процентних пунктів, піднявшись до 462,83% і був вищим за граничне значення в

4,63 рази. Тобто на початок 2024 року банк мав надзвичайно стійкі показники ліквідності. Ці результати свідчать про те, що АТ КБ «ПриватБанк» сформував значний запас ліквідності та демонструє надійну фінансову стійкість станом на 01.01.2024 року [35].

У 2023 році АТ КБ «ПриватБанк» успішно пройшов комплексне стрес-тестування, проведене Національним банком України. Оцінка охоплювала перевірку найсуттєвіших аспектів фінансової діяльності банку, а саме перевірка якості активів та заставного майна. Також за підсумками тестування встановлено, що банк має надійний рівень капіталізації - показники достатності основного та регулятивного капіталу перевищують нормативні вимоги регулятора. Більше того, АТ КБ «ПриватБанк» демонструє найкращий рівень достатності основного капіталу серед банків, які продовжують активно кредитувати українську економіку в умовах воєнного стану. Результати роботи банку за 2021-2023 роки переконливо свідчать про його значний рівень стресостійкості.

Підводячи підсумок, можна зазначити, що протягом 2021-2023 років банк продемонстрував: високу ефективність управлінських рішень, здатність адаптуватися до мінливих ринкових умов, гнучкість у подоланні зовнішніх викликів та значну стресостійкість. Загалом, АТ КБ «ПриватБанк» підтвердив репутацію надійної фінансової установи, спроможної функціонувати максимально стабільно навіть у найскладніших умовах.

У контексті сучасних економічних викликів та геополітичної нестабільності АТ КБ «ПриватБанк» визначає стратегічні пріоритети свого розвитку, які виходять далеко за межі традиційного банківського обслуговування. Як провідний державний банк, він бере на себе ключову місію підтримки національної економічної системи через: цільове фінансування пріоритетних галузей економіки та підтримку критично важливої інфраструктури. Додатково банк планує посилити свої позиції через: впровадження інноваційних цифрових технологій, розширення спектру фінансових продуктів для бізнесу, активну підтримку малого та середнього підприємництва, посилення соціальної відповідальності банку. Ці стратегічні зусилля не лише допоможуть АТ КБ

«ПриватБанк» адаптуватися до сучасних викликів, але й забезпечать стабільне зростання, створення нових робочих місць та внесуть вагомий внесок у економічну спроможність України.

2.2 Особливостей управління кредитним ризиком АТ КБ «ПриватБанк»

В умовах воєнного стану ефективно управління кредитними ризиками стає фундаментальним фактором забезпечення фінансової стабільності будь якого банку, а особливо це стосується державних банків які максимально стараються підтримувати економічну стійкість держави. Особливої актуальності в сучасних умовах для АТ КБ «Приватбанк» набувають питання посиленого моніторингу кредитного портфеля, своєчасної переоцінки платоспроможності позичальників та адаптації кредитної політики до нових викликів середовища. Також банк змушений приділяти підвищену увагу географічним ризикам розташування застави, впроваджувати додаткові критерії оцінки позичальників та формувати збільшені резерви під можливі втрати.

Ключовими елементами успішної стратегії управління кредитними ризиками в сучасних умовах стають диверсифікація кредитного портфеля за галузевою та регіональною ознаками, оптимізація структури забезпечення та створення додаткових буферів капіталу. Такий комплексний підхід до управління кредитними ризиками дозволяє АТ КБ «Приватбанк» зберігати фінансову стійкість та продовжувати ефективно виконувати свою основну функцію – кредитування економіки в період найбільших викликів для країни.

У своїй кредитній політиці АТ КБ «ПриватБанк» прагне досягти оптимального балансу між мінімізацією ризиків та наданням доступних кредитних послуг.

Процес управління кредитним портфельним ризиком банку обов'язково передбачає два основних етапи аналізу рівня кредитного ризику: якісний аналіз кредитного ризику, який полягає в ідентифікації чинників ризику (виявленні його джерел) та кількісний аналіз – проведення оцінки рівня кредитного ризику

банку.

Кількісне дослідження кредитного ризику АТ КБ «ПриватБанк» потрібно розпочати з аналізу кредитного портфеля банку, далі розрахувати та дослідити коефіцієнти які характеризують рівень кредитного ризику, проаналізувати детально динаміку обсягу і частки непрацюючих кредитів і закінчити аналізом знецінених кредитів та резервів під очікувані кредитні збитки.

Проведення кількісного аналізу кредитного ризику дозволяє банку отримувати комплексну оцінку поточного стану кредитного портфеля, визначити рівень потенційних втрат, ідентифікувати найбільш ризикові сегменти кредитування та розробити науково обґрунтовані рекомендації щодо оптимізації кредитної політики. Результати даного аналізу допомагають менеджерам банку приймати зважені управлінські рішення, спрямовані на мінімізацію кредитних ризиків, підвищення якості кредитного портфеля, забезпечення фінансової стійкості установи та підтримання необхідного рівня платоспроможності в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Кількісне дослідження кредитного ризику АТ КБ «ПриватБанк» розпочнемо з аналізу кредитного портфеля банку.

Проаналізувавши структуру активів АТ КБ «ПриватБанк» (таблиця А.2, додаток А), можна зробити висновок, що частка кредитного портфеля клієнтів досить не значна (у 2021 році – 17,24%, у 2022 році – 12,98%, у 2023 році – 13,93%), це свідчить про те, що банківська установа більше приділяє уваги саме роботі з цінними паперами, оскільки вони менше ризикові.

Проаналізуємо динаміку кредитний портфеля банку протягом 2021-2023 років (таблиця 2.8).

Незважаючи на складну ситуацію на фінансовому ринку та воєнний стан, кредитний портфель ПриватБанку демонстрував стійку позитивну динаміку. У 2022 році порівняно з попереднім роком зростання становило 1,66% (1162 млн грн), а в 2023 році приріст суттєво прискорився – до 34,03% (24283 млн грн).

Найбільший обсяг кредитного портфеля банку припадає на 2023 рік і складає 95638 млн грн, що є вагомим досягненням в умовах тривалої війни. Основним драйвером зростання протягом 2021-2023 років стало збільшення кредитування фізичних осіб. Водночас банк приділяє значну увагу

диверсифікації кредитного портфеля, приділяючи особливу увагу кредитуванню малого та середнього бізнесу, а також співпрацюючи з великими підприємствами

Таблиця 2.8 – Динаміка кредитів та заборгованість клієнтів АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки

Показник	Сума, тис грн			Абсолютне відхилення, (+,-), тис. грн		Темп приросту (спаду), %	
	2021	2022	2023	2022 до 2021	2023 до 2022	2022 до 2021	2023 до 2022
Кредити та заборгованість клієнтів	70193030	71355251	95637763	+1162221	+24282512	+1,66	+34,03
Кредити та заборгованість юридичних осіб	18537708	28133252	35491125	+9595544	+7357873	+51,76	+26,15
Кредити та заборгованість фізичних осіб	51655322	43221999	60146638	-8433323	+16924639	-16,33	+39,16

Джерело: систематизовано на основі [41; 42; 43]

Динаміка кредитування юридичних осіб в АТ КБ «ПриватБанк» демонструє стабільне зростання. Так, у 2022 році порівняно з 2021 роком збільшення кредитів становило 51,76% (9596 млн грн), а в 2023 році зростання прискорилося до 26,15% (7358 млн грн). На противагу цьому, кредитний портфель фізичних осіб мав нестабільну динаміку. У 2022 році спостерігалось значне його зниження на 16,33% (8433 млн грн), проте вже у 2023 році відбулося стрімке відновлення – зростання на 39,16% (16925 млн грн).

Для повного розуміння тенденцій необхідно детально проаналізувати структуру кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за суб'єктами кредитування впродовж 2021-2023 років (рисунок 2.1).

Кредитний портфель АТ КБ «ПриватБанк» традиційно орієнтований на фізичних осіб, частка яких у структурі кредитного портфеля становила: 73,59% у 2021 році, 60,57% у 2022 році та 62,89% у 2023 році. Частка кредитів юридичним особам мала динамічні зміни: 26,41% у 2021 році, зростання до 39,43% у 2022 році та незначне зменшення до 37,11% у 2023 році.

Незважаючи на домінування роздрібного кредитування, банк активно розвивав корпоративний напрям. У 2022-2023 роках АТ КБ «ПриватБанк»

цілеспрямовано розширював клієнтську базу, особливо серед малого та середнього бізнесу. Для досягнення цієї мети банк впроваджував інноваційні кредитні продукти, використовуючи механізми державної підтримки.

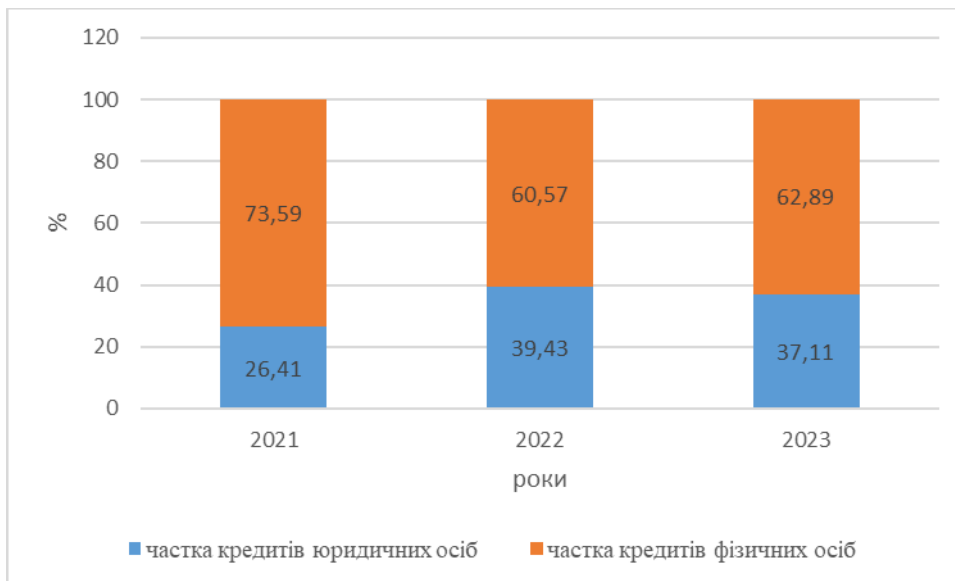

Рисунок 2.1 – Структура кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за суб'єктами кредитування впродовж 2021-2023 років

Наступним кроком аналізу буде вивчення структури кредитного портфеля за валютами впродовж 2021-2023 років (таблиця А.4, додаток А).

Кредитний портфель ПриватБанку впродовж 2021-2023 років характеризується домінуванням гривневих кредитів, що відповідає загальній тенденції банківської системи України. Зростання кредитування в національній валюті значною мірою забезпечується державною програмою «Доступні кредити 5-7-9%» та законодавчими обмеженнями на валютне кредитування для позичальників без офіційних іноземних доходів.

Питома вага гривневих кредитів у загальному портфелі банку була стабільно високою: 95,09% у 2021 році, 93,87% у 2022 році та 94,86% у 2023 році, що підтверджує послідовну стратегію банку щодо пріоритетності національної валюти (таблиця А.5, додаток А).

У корпоративному кредитному портфелі ПриватБанку послідовно зберігається тренд на гривневе кредитування: частка кредитів у національній валюті становила 82,42% у 2021 році, 84,73% у 2022 році та 86,28% у 2023 році.

Такий підхід мінімізує ризики погіршення платіжної дисципліни в умовах фінансової нестабільності та валютно-курсних коливань. Валютний ризик є досить актуальним в сучасних умовах нестабільності вітчизняного валютного ринку та постійній девальвації національної валюти. Кредитування населення протягом 2021-2023 років також відбувалося переважно в національній валюті: її частка дорівнювала 99,63% у 2021 році, 93,87% у 2022 році та 94,86% у 2023 році.

У 2023 році банк демонстрував активне зростання бізнес-клієнтів: приріст склав 110 тис. осіб, досягнувши позначки 875 тис. клієнтів (+14,4% за рік). За даними компанії СBR, АТ КБ «ПриватБанк» залишається провідною фінансовою установою для бізнесу з часткою 45% серед юридичних осіб та 61% серед підприємців.

АТ КБ «ПриватБанк» послідовно утримує лідерські позиції на вітчизняному кредитному ринку в сегменті малого та мікробізнесу. Частка кредитного портфеля для цього сегменту зросла з 23,29% у 2022 році до 26,46% у 2023 році. У 2023 році банк цілеспрямовано розширював клієнтську базу серед юридичних осіб та підвищував якість обслуговування. Стратегія розвитку включала вдосконалення існуючої лінійки послуг, запровадження інноваційних кредитних продуктів, підвищення рівня сервісу та розширення дистанційних каналів взаємодії з клієнтами.

Наступним кроком аналізу стане вивчення галузевої диверсифікації кредитів юридичних осіб за 2022-2023 роки (таблиця А.6, додаток А).

АТ КБ «ПриватБанк» приділяє велике значення галузевій диверсифікації кредитів юридичних осіб, однак необхідно зазначити, що концентрація кредитного ризику зосереджена більше на сільському господарстві (у 2023 році частка підприємств даної галузі дорівнювала 43,81%), торгівлі (частка підприємств які відносяться до роздрібною і оптової торгівлі дорівнює 22,91%).

Підводячи підсумок аналізу кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки можна зробити висновок, що війна суттєво вплинула на результати кредитної діяльності банківської установи. Частка кредитних операцій в активах банку зменшилась: у 2021 році – 17,24%, у 2022 році – 12,98%, у 2023 році – 13,93%, у зв'язку зі зростанням кредитного ризику банку. Проте

кредитний портфель в абсолютному вираженні постійно зростає: у 2022 році порівняно з 2021 роком збільшення становило 1,66%, а у 2023 році порівняно з 2022 роком – 34,03%. У 2023 році обсяг кредитного портфеля досяг максимальної позначки – 95638 млн грн, незважаючи на воєнний стан. Зростання відбувається переважно за рахунок кредитування фізичних осіб. Однак банк також приділяє значну увагу кредитуванню малого та середнього бізнесу, в той же час маючи також клієнтів і серед великих підприємств. У 2022-2023 роках «ПриватБанк» обмежив валютні ризики, надаючи кредити здебільшого в національній валюті для юридичних та фізичних осіб. Банк дотримується стратегії галузевої диверсифікації кредитів. Війна практично не змінила напрямки кредитування – пріоритетними залишаються аграрний сектор (рослинництво) та роздрібна й оптова торгівля.

Основним та найбільш поширеним методом оцінювання рівня кредитного ризику у вітчизняній та зарубіжній практиці є метод коефіцієнтів, який полягає у розрахунку непрямих (відносних) показників ризикованості. Основні показники кредитного ризику АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки, можна розглянути в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Основні показники оцінки кредитного ризику АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Абсолютне відхилення (+, -)	
				2022 до 2021	2023 до 2022
Коефіцієнт кредитної активності	17,24	12,98	13,93	-4,26	+0,95
Коефіцієнт достатності резервів (або якості кредитів)	1,91	2,55	2,48	+0,64	-0,07
Коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом банку	1,05	1,23	1,13	+0,18	-0,1
Частка непрацюючих кредитів у кредитному портфелі, %	69,9	69,2	63	-0,7	-6,2
Коефіцієнт прибутковості кредитних операцій	4,99	4,23	3,95	-0,76	-0,28

Коефіцієнт кредитної активності є важливим показником для оцінки ефективності діяльності банку та оцінки кредитного ризику. Він розраховується

як співвідношення обсягу кредитних операцій до загальної суми активів банку. Оптимальне значення цього коефіцієнта знаходиться в межах 65–75%, що свідчить про збалансовану кредитну політику. Протягом 2021–2023 років в банку спостерігається зниження коефіцієнта кредитної активності, що є негативна тенденцією.

Зокрема, у 2022 році порівняно з 2021 роком відбулося зниження на 4,26 процентних пунктів, а в 2023 році порівняно з 2022 роком – ще на 0,95 процентних пунктів. Таке поступове зниження коефіцієнта було пов'язане з впливом воєнних дій на банківський сектор та складною загальною економічною ситуацією в країні. Значення показника нижче оптимального діапазону вказує на консервативну кредитну політику банку, що зумовлена підвищеними кредитними ризиками в умовах воєнного стану. Важливо враховувати, що зниження коефіцієнта не завжди означає погіршення діяльності банку, адже це було свідомою стратегією даного банку щодо управління кредитними ризиками в складних економічних умовах.

Коефіцієнт достатності резервів описує якість кредитного портфеля з позиції ризиковості та фактично показує створений резерв на можливі втрати по позиках. Розраховується як відношення резервів для покриття можливих втрат від кредитних операцій до суми наданих кредитів. Оптимальний його розмір дорівнює 0,9–5. Даний коефіцієнт протягом 2021 – 2023 років дорівнював: у 2022 році – 1,91, у 2023 році – 2,55, у 2023 році – 2,48. Тобто у 2023 році порівняно з 2022 роком знизився на 0,07, що говорить про те, що спостерігається зниження кредитного ризику, тому банк і зменшив резерви під кредитні операції.

Коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом банку, характеризує ступінь захищеності наданих позик власним капіталом. Протягом досліджуємого періоду спостерігається нерівномірність його зміни, а саме у 2021 році він дорівнював – 1,05, у 2022 році – 1,23 і у 2023 році – 1,13. Це свідчить про те, що у 2022 році спостерігалось зростання захищеності власним капіталом кредитного портфеля банку, а у 2023 році даний показник знизився на 0,1, що говорить про те, що знизилась захищеності наданих позик власним капіталом.

Коефіцієнт проблемних (непрацюючих) кредитів є ключовим індикатором якості кредитного портфеля банківської установи та рівня кредитного ризику.

Цей показник відображає співвідношення непрацюючих кредитів до загального обсягу кредитного портфеля, причому чим нижче значення коефіцієнта тим вища якість кредитного портфеля банку. Аналізуючи динаміку даного показника протягом 2021-2023 років, спостерігається позитивна тенденція до поступового зниження. У 2021 році коефіцієнт становив 69,9%, у 2022 році знизився до 69,2%, а в 2023 році досяг рівня 63%. Позитивна динаміка зниження частки проблемних кредитів свідчить про покращення якості кредитного портфеля банку та ефективність політики управління проблемною заборгованістю. Незважаючи на складні економічні умови та воєнний стан, банк демонструє здатність ефективно працювати з проблемною заборгованістю. Проте рівень проблемних кредитів залишається досить високим, оскільки значення показника перевищує 60%. Це може створювати додаткове навантаження на капітал банку та вимагає формування значних резервів під кредитні ризики. Важливо відзначити, що зниження показника на 6,2 процентних пункти за період 2021-2023 років є суттєвим досягненням, особливо враховуючи складні економічні умови та воєнний стан в країні.

Коефіцієнт прибутковості кредитного портфеля є важливим індикатором ефективності кредитної діяльності банку, який демонструє рівень прибутку (або витрат), отриманого від кредитних операцій у розрахунку на одиницю активів за певний період часу. Аналіз динаміки даного показника виявив тенденцію до поступового зниження. Зокрема, у 2022 році порівняно з 2021 роком відбулося зменшення на 0,76 процентних пунктів, а в 2023 році порівняно з 2022 роком – на 0,28 процентних пунктів. Така динаміка сигналізує про зниження ефективності кредитної політики банківської установи.

АТ КБ «ПриватБанк» докладает значних зусиль для мінімізації частки непрацюючих кредитів, приділяючи особливу увагу покращенню якості свого кредитного портфеля. Аналіз статистичних даних демонструє динаміку частки непрацюючих кредитів банку протягом 2021-2023 років: у 2021 році показник становив 69,9%, у 2022 році зменшився до 69,2%, у 2023 році знизився до 63% (рисунок 2.2). Незважаючи на складні умови, банк демонструє послідовну та цілеспрямовану роботу з покращення якості кредитного портфеля. Поступове зниження частки непрацюючих кредитів на 6,9 процентних пунктів протягом

трьох років є позитивним сигналом, що свідчить про ефективність впроваджених антикризових заходів.

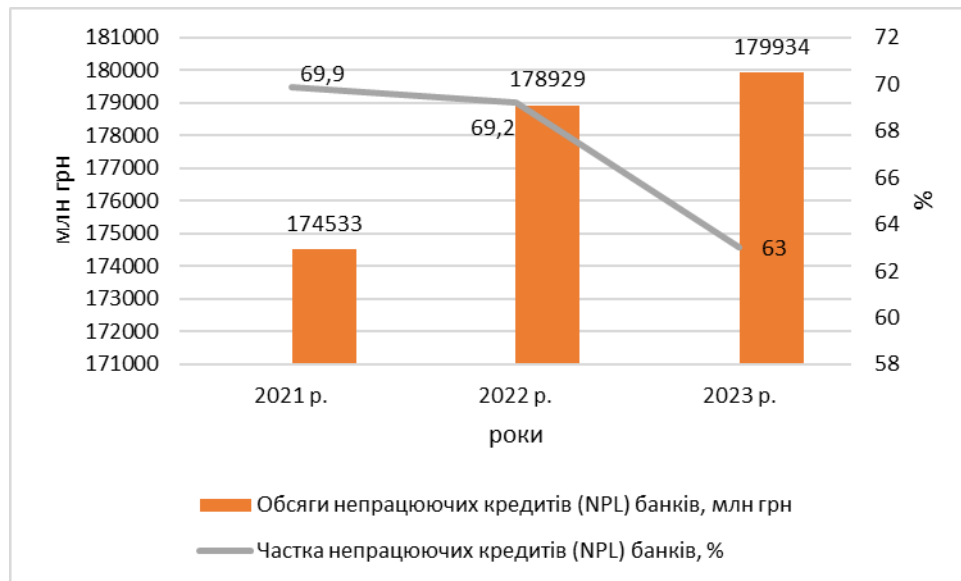

Рисунок 2.2 – Динаміка обсягу та частки непрацюючих кредитів АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки

«Станом на 01.01.2024 та 01.01.2022 років категорія кредитного портфеля банку «Кредити, що управляються як окремий портфель» включає в себе непрацюючі кредити, які були видані до 19 грудня 2016 року. На думку керівництва банківської установи, цей кредитний портфель має спільні показники кредитного ризику, незалежно від напрямів комерційної діяльності та класифікації за галуззю економіки на дату видачі таких кредитів. Станом на 01.01.2024 року АТ КБ «ПриватБанк» визнав 169633 млн грн резерву під очікувані кредитні збитки за цими кредитами, у 2022 році - 167435 млн грн. Протягом 2023 року банківська установа списала за рахунок даного резерву 133 млн грн вказаних кредитів (у 2022 році – 44 млн грн)» [46].

Структуру знецінених кредитів АТ КБ «ПриватБанк» за строками її прострочення у 2022–2023 рр. представлено в таблиці 2.10. Знецінені кредити - це кредити, за якими є об'єктивні докази збитку чи спостерігаються одна або декілька подій, що мають негативний вплив на очікувані грошові доходи за таким позиками.

Таблиця 2.10 - Структура знецінених кредитів АТ КБ «ПриваБанк» за строками її прострочення

Види заборгованості	2022 рік		2023 рік	
	сума, млн грн	питома вага, %	сума, млн грн	питома вага, %
Не прострочені	1215	0,68	900	0,50
Прострочені менше ніж 30 днів	66	0,04	79	0,04
Прострочені від 31 до 90 днів	151	0,08	743	0,41
Прострочені від 91 до 180 днів	6040	3,38	470	0,26
Прострочені від 181 до 360 днів	1066	0,60	1244	0,69
Прострочені більше ніж 361 день	170023	95,22	177051	98,10
Всього знецінених кредитів	178561	100	180487	100
Резерви під очікувані кредитні збитки -	176301	-	178498	-

Дані таблиці 2.10 свідчать, що у 2022 році сума знецінених кредитів становила 178561 млн грн, у 2023 році – 180487 млн грн. У тому числі за період, що аналізувався, питома вага заборгованості менше ніж 30 днів становила 0,04%, від 31 до 90 днів: у 2022 році - 0,08%, у 2023 році – 0,41%; від 91 до 180 днів – 3,38% у 2022 році і 0,26% у 2024 році; від 181 до 360 днів – 0,6% у 2022 році і 0,69% у 2023 році та більше ніж 361 день – 98,10% у 2023 році. Наведені дані свідчать, що структура прострочених знецінених кредитів за строками виникнення заборгованості явно погіршилася протягом аналізованого періоду. Збільшення частки прострочених кредитів від 31 до 90 днів, від 181 до 360 днів та більше ніж 361 день, що свідчить про підвищення вірогідності втрати цих коштів. Зменшення спостерігалось тільки за простроченими кредитами від 91 до 180 днів.

АТ КБ «ПриватБанк» в умовах воєнного стану реалізує комплексну стратегію управління кредитними ризиками, яка базується на обережному підході до кредитування, ретельній сегментації позичальників та врахуванні географічних особливостей бізнесу. Банк здійснює постійний моніторинг кредитного портфеля через регулярний аналіз спроможності клієнтів виконувати

свої зобов'язання, моніторинг платоспроможності та динамічне коригування кредитних лімітів. Співпраця з гарантами (КМУ та ЄБРР), впровадження гнучких механізмів реструктуризації заборгованості та використання інструментів забезпечення кредитів дозволяють банку ефективно мінімізувати ризики, підтримувати стабільність фінансової системи та надавати підтримку економічним суб'єктам в складних геополітичних умовах.

Стратегія банку передбачає не лише захист власних інтересів, але й соціально відповідальний підхід до кредитування, що включає врахування форс-мажорних обставин, підтримку життєздатності бізнесу клієнтів та гнучкість кредитної політики. Завдяки впровадженню превентивних механізмів оцінки ризиків, використанню сучасних аналітичних інструментів та диференційованому підходу до кожного позичальника, АТ КБ «ПриватБанк» демонструє здатність ефективно адаптуватися до мінливих економічних умов та забезпечувати стійкість кредитного портфеля навіть в найскладніших обставинах.

АТ КБ «ПриватБанк» створює багаторівневу систему управління кредитними ризиками, яка забезпечує постійну актуалізацію та глибокий аналіз стану кредитного портфеля. Центральним елементом цієї системи є кредитний комітет, який виконує надзвичайно важливі функції з обмеження та контролю кредитних ризиків. Комітет наділений широкими повноваженнями щодо прийняття рішень про активні операції в межах встановлених лімітів. Правління банку, здійснює контроль за значними кредитними проєктами та розробляє внутрішні нормативні документи для комплексного виявлення, вимірювання та моніторингу кредитних ризиків на всіх організаційних рівнях.

Діяльність кредитного комітету передбачає глибокий аналіз та експертну оцінку кредитних операцій за декількома ключовими напрямками. Зокрема, комітет затверджує класифікацію кредитних операцій за групами ризику, здійснює оцінку кредитного ризику відповідно до регуляторних вимог Національного банку України та проводить оцінку очікуваних кредитних збитків згідно з міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). Інформаційні системи банку забезпечують керівництво повноцінним інструментарієм для здійснення своєчасного та регулярного моніторингу кредитного портфеля.

Підводячи підсумок можна зробити висновок, що основними перевагами системи управління кредитним ризиком АТ КБ «ПриватБанк» є: по-перше, багаторівнева система контролю, яка дозволяє банку оперативно реагувати на зміни в кредитному середовищі та мінімізувати потенційні ризики; по-друге, комплексний підхід до оцінки кредитних операцій забезпечує прозорість та об'єктивність прийнятих рішень; по-третє, використання сучасних інформаційних технологій та методологій оцінки ризиків відповідає найкращим світовим практикам банківського менеджменту. Водночас банку необхідно продовжувати вдосконалення системи ризик-менеджменту, впроваджувати інноваційні методи оцінки кредитоспроможності позичальників та підвищувати адаптивність системи управління ризиками в умовах мінливого зовнішнього середовища.

3 Напрями удосконалення управління кредитним ризиком АТ КБ «ПриватБанк»

Високий рівень непрацюючих кредитів (більше 60%) у кредитному портфелі АТ КБ «ПриватБанк» свідчить, про те що існуючий механізм управління кредитним ризиком є недостатньо ефективний та потребує вдосконалення, що обумовлено також досить значним рівнем кредитного ризику. Низька якість кредитного портфеля даного банку пояснюється насамперед тим, що велика частка проблемних кредитів була передана попередніми власниками банку, а також негативними наслідками війни.

Сучасні реалії банківського сектору вимагають створення комплексного та динамічного механізму управління кредитними ризиками. Такий механізм повинен виконувати декілька ключових функцій, а саме створювати чітку методологічну базу для здійснення кредитних операцій, встановлювати конкретні посадові інструкції та протоколи дій для банківського персоналу, формувати структуровану систему моніторингу та контролю за рівнем кредитних ризиків. Впровадження такого механізму дозволить досягти оптимального балансу між трьома критичними показниками банківської діяльності: прибутковістю кредитного портфеля, допустимим рівнем ризику та достатньою ліквідністю банку. Особливої актуальності це набуває в умовах воєнного стану, коли традиційні методи оцінки ризиків можуть втрачати свою ефективність через підвищену волатильність ринку, непередбачувані зміни у макроекономічному середовищі, обмежену доступність достовірної інформації про позичальників, зміни у регуляторному середовищі.

Для підвищення адаптивності банку до таких викликів, механізм управління кредитними ризиками має включати гнучкі методики оцінки кредитоспроможності, систему раннього попередження про потенційні ризики, інструменти стрес-тестування кредитного портфеля та процедури оперативного перегляду кредитної політики. Також важливим елементом такого механізму має

стати автоматизована система обробки даних, яка забезпечить: швидкий аналіз великих масивів інформації, моніторинг ключових індикаторів ризику в режимі реального часу та формування аналітичних звітів для прийняття управлінських рішень.

Таким чином, розробка ефективного механізму управління кредитними ризиками АТ КБ «ПриватБанк» є не просто бажаним, а необхідним елементом сучасного банківського менеджменту, особливо в умовах підвищеної невизначеності та турбулентності ринку.

На основі глибокого дослідження та систематизації наукових джерел щодо концептуальних засад організаційно-економічного механізму було виявлено значну варіативність у підходах до його тлумачення серед науковців, а також помітну прогалину у специфікації даного поняття стосовно управління кредитними ризиками банківських установ. Особливо важливо підкреслити, що організаційно-економічний механізм являє собою комплексну, багаторівневу систему взаємопов'язаних компонентів - організаційних (включаючи структурні підрозділи, регламенти, процедури, комунікаційні канали) та економічних (фінансові інструменти, методика оцінювання, системи мотивації, бюджетування), які через синергетичну взаємодію забезпечують цілеспрямований вплив на об'єкт управління, що дозволяє не лише приймати виважені управлінські рішення, але й ефективно впроваджувати їх для досягнення стратегічних та тактичних цілей банку в сфері управління кредитними ризиками, враховуючи динамічність зовнішнього середовища та внутрішній потенціал банківської установи.

Варто акцентувати увагу на тому, що ефективність такого механізму значною мірою залежить від збалансованості його складових, чіткості встановлених взаємозв'язків між елементами, адаптивності до змін ринкового середовища та здатності забезпечувати оперативне реагування на виникаючі виклики у сфері кредитного ризик-менеджменту. При цьому особливого значення набуває інтеграція сучасних інформаційних технологій та аналітичних інструментів у структуру механізму, що дозволяє автоматизувати процеси

моніторингу, аналізу та контролю кредитних ризиків, підвищуючи таким чином якість та швидкість прийняття управлінських рішень в умовах зростаючої невизначеності фінансового ринку.

На основі комплексного аналізу специфіки функціонування банківських установ можна структурувати організаційно-економічний механізм управління кредитним ризиком банку як дворівневу систему, що охоплює макро- та мікроекономічні аспекти банківської діяльності. Макроекономічний рівень виступає фундаментальною складовою механізму, формуючи регуляторне середовище та базові умови здійснення кредитної діяльності через призму монетарної політики Національного банку України, його нормативно-правових актів та регулятивних вимог щодо оцінки та управління кредитними ризиками. В сучасних умовах особливого значення набуває адаптивність цього рівня до глобальних викликів, таких як військові дії, економічні кризи та зміни у міжнародному фінансовому середовищі, що вимагає постійного вдосконалення інструментів монетарного регулювання та пруденційного нагляду для забезпечення стабільності банківської системи в цілому.

Мікроекономічний рівень механізму, сконцентрований на внутрішньобанківському середовищі, передбачає формування комплексної системи управління кредитним ризиком, що базується на затвердженій кредитній політиці та стратегії розвитку банку. Ця складова включає розробку методологічного забезпечення кредитного процесу, впровадження сучасних інструментів оцінки та моніторингу кредитних ризиків, створення ефективної організаційної структури ризик-менеджменту, а також встановлення чітких процедур прийняття кредитних рішень. При цьому особливу увагу варто приділяти впровадженню інноваційних технологій аналізу великих даних та штучного інтелекту для підвищення якості оцінки кредитоспроможності позичальників, автоматизації процесів моніторингу кредитного портфеля та раннього виявлення потенційних проблемних кредитів, що дозволяє оптимізувати співвідношення між прибутковістю кредитних операцій та рівнем прийняттого кредитного ризику (рисунок 3.1).

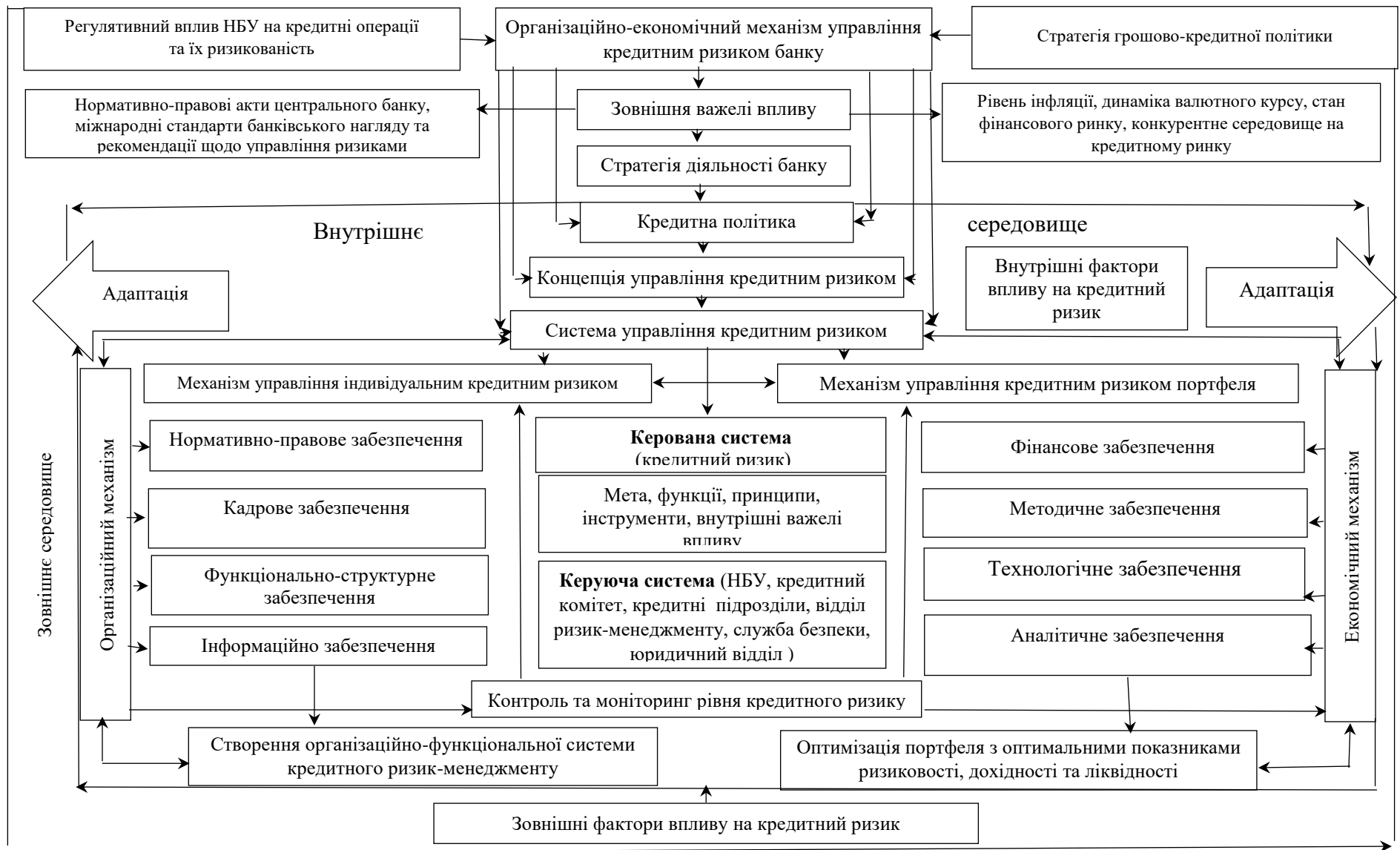

Рисунок 3.1 – Організаційно-економічний механізм управління кредитним ризиком АТ КБ «ПриватБанк»

Джерело: розроблено автором

Ефективне управління кредитним ризиком банку починається з комплексного аналізу внутрішньобанківського середовища, яке є фундаментом для виявлення потенційних можливостей та загроз у діяльності фінансової установи. Цей процес включає оцінку наявних ресурсів, технологічних можливостей, кваліфікації персоналу та існуючих бізнес-процесів. Особливу увагу варто приділити аналізу кредитного портфеля, його диверсифікації та якості, а також дослідженню ефективності існуючих методик оцінки кредитоспроможності позичальників.

Організаційний та економічний механізми управління кредитним ризиком функціонують як єдина інтегрована система, де кожен елемент тісно взаємопов'язаний з іншими. Організаційний механізм забезпечує структурну основу для прийняття управлінських рішень через чітку координацію різних підрозділів банку, встановлення ієрархії повноважень та відповідальності, а також впровадження сучасних форм організації роботи. В свою чергу, економічний механізм включає фінансові інструменти, методи оцінки ризиків, систему лімітів та нормативів, які забезпечують кількісну оцінку та контроль кредитних ризиків. Важливим аспектом є також впровадження сучасних інформаційних технологій та автоматизованих систем управління ризиками, які дозволяють оперативно реагувати на зміни ринкової ситуації.

Основна мета організаційно-економічного механізму управління кредитним ризиком банку є комплексною та багатоаспектною. Розглянемо її детальніше:

- першочерговою метою механізму є забезпечення фінансової стійкості та прибутковості банку через ефективне управління кредитним портфелем. Це досягається шляхом оптимізації співвідношення між рівнем кредитного ризику та очікуваною дохідністю кредитних операцій. Механізм спрямований на мінімізацію потенційних втрат від кредитної діяльності при збереженні цільового рівня прибутковості банківської установи;

- на стратегічному рівні мета механізму полягає у формуванні якісного та диверсифікованого кредитного портфеля, який забезпечує стабільний розвиток банку в довгостроковій перспективі. Це передбачає створення

ефективної системи відбору позичальників, встановлення оптимальних лімітів кредитування, формування адекватних резервів під можливі втрати та впровадження дієвих механізмів моніторингу якості кредитного портфеля. Важливим аспектом є також забезпечення відповідності кредитної діяльності банку регуляторним вимогам та нормативам;

– з операційної точки зору, мета механізму полягає у створенні ефективної системи прийняття кредитних рішень та управління проблемною заборгованістю. Це включає розробку та впровадження чітких процедур оцінки кредитоспроможності позичальників, механізмів раннього виявлення проблемних кредитів, інструментів реструктуризації заборгованості та методів роботи з проблемними активами;

– інноваційний аспект мети полягає у постійному вдосконаленні методів та інструментів управління кредитним ризиком відповідно до змін ринкового середовища та розвитку банківських технологій.

Таким чином, комплексна мета організаційно-економічного механізму управління кредитним ризиком спрямована на забезпечення стійкого розвитку банку через ефективне управління кредитними ризиками, оптимізацію кредитного портфеля та впровадження інноваційних методів ризик-менеджменту. Досягнення цієї мети вимагає системного підходу та координації всіх елементів механізму, а також постійного вдосконалення методів та інструментів управління відповідно до динамічних змін банківського середовища.

Важелі впливу на організаційно-економічний механізм управління кредитним ризиком банку можна розділити на зовнішні та внутрішні, кожен з яких має свої особливості та сфери впливу на кредитну діяльність банку.

Зовнішні важелі впливу формуються поза межами банку та визначаються загальним станом економічного середовища, регуляторними вимогами та ринковими умовами. Ключовими зовнішніми важелями є нормативно-правові акти центрального банку, які встановлюють економічні нормативи кредитного ризику, вимоги до формування резервів та методики оцінки кредитних ризиків. Важливу роль відіграють також макроекономічні фактори, такі як рівень

інфляції, динаміка валютного курсу, стан фінансового ринку, які впливають на кредитоспроможність позичальників та якість кредитного портфеля. До зовнішніх важелів також відносяться конкурентне середовище на кредитному ринку, яке впливає на умови кредитування та цінову політику банку, а також міжнародні стандарти банківського нагляду та рекомендації щодо управління ризиками.

Внутрішні важелі формуються безпосередньо в банку та спрямовані на забезпечення ефективного управління кредитним ризиком відповідно до обраної стратегії розвитку. Основними внутрішніми важелями є кредитна політика банку, яка визначає принципи та процедури кредитування, система внутрішніх лімітів та нормативів, методики оцінки кредитоспроможності позичальників, механізми ціноутворення з урахуванням ризику. Важливе місце займають організаційні важелі, такі як структура управління кредитним ризиком, розподіл повноважень між підрозділами, система внутрішнього контролю та аудиту кредитних операцій.

Особливу групу внутрішніх важелів становлять фінансові інструменти, які включають систему формування резервів під кредитні операції, механізми хеджування кредитних ризиків, методи диверсифікації кредитного портфеля. До цієї групи також відносяться інструменти мотивації персоналу, пов'язані з якістю кредитного портфеля та ефективністю управління ризиками. Значну роль відіграють інформаційно-аналітичні важелі, такі як системи моніторингу кредитного портфеля, механізми раннього попередження про проблемні кредити, автоматизовані системи прийняття кредитних рішень.

Ефективність механізму управління кредитним ризиком значною мірою залежить від здатності банку забезпечити оптимальне поєднання зовнішніх та внутрішніх важелів впливу. При цьому важливо враховувати, що зовнішні важелі створюють загальні умови та обмеження для кредитної діяльності, тоді як внутрішні важелі забезпечують гнучкість та адаптивність системи управління ризиками відповідно до специфіки діяльності конкретного банку. Постійний моніторинг та аналіз ефективності важелів впливу дозволяє своєчасно вносити необхідні корективи в механізм управління кредитним ризиком та забезпечувати

його відповідність змінам ринкового середовища.

Основними елементами організаційного механізму управління кредитним ризиком банківської установи є: нормативно-правове забезпечення, функціонально-структурне забезпечення, кадрове та інформаційне забезпечення".

Нормативно-правове забезпечення є фундаментальним елементом організаційного механізму, який включає комплекс внутрішніх положень, інструкцій та регламентів банку, що визначають порядок здійснення кредитних операцій та управління ризиками. Воно базується на законодавчих актах, нормативних документах Національного банку України та міжнародних стандартах банківської діяльності. Особливу роль відіграють внутрішньобанківські документи, які встановлюють процедури оцінки кредитоспроможності позичальників, методики роботи з проблемною заборгованістю та порядок формування резервів під кредитні ризики.

Функціонально-структурне забезпечення представляє собою систему взаємопов'язаних підрозділів банку, які беруть участь в управлінні кредитним ризиком. Це включає кредитний комітет, департамент ризик-менеджменту, підрозділи з роботи з проблемною заборгованістю, службу внутрішнього аудиту та інші структурні одиниці. Кожен підрозділ має чітко визначені функції, повноваження та зони відповідальності, що забезпечує ефективну координацію дій та оперативність прийняття рішень. Важливим аспектом є налагодження горизонтальних та вертикальних комунікаційних зв'язків між підрозділами.

Кадрове забезпечення є критично важливим елементом, який передбачає формування команди висококваліфікованих фахівців з управління кредитними ризиками. Це включає систему підбору, навчання та постійного підвищення кваліфікації персоналу, розробку системи мотивації, що враховує якість кредитного портфеля та ефективність управління ризиками. Особлива увага приділяється розвитку компетенцій працівників у сфері аналізу кредитних ризиків, використання сучасних методик оцінки кредитоспроможності та роботи з проблемними активами.

Інформаційне забезпечення представляє собою комплексну систему збору,

обробки та аналізу інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих рішень щодо управління кредитним ризиком. Воно включає використання сучасних інформаційних технологій, автоматизованих систем управління ризиками, баз даних кредитних історій, аналітичних інструментів для моніторингу кредитного портфеля. Важливими компонентами є також системи раннього попередження про потенційні проблеми та інструменти стрес-тестування кредитного портфеля. В Україні найвідомішими каналами інформації є Єдиний реєстр проблемних позичальників, Бюро кредитних історій, рейтингові фірми, аудиторські фірми, страхові компанії, інформаційні агентства, колекторські фірми, оцінювачі застави тощо.

Всі ці елементи організаційного механізму тісно взаємопов'язані та взаємозалежні, їх ефективна взаємодія забезпечує комплексний підхід до управління кредитним ризиком та сприяє підвищенню стійкості банківської установи в умовах динамічного ринкового середовища.

Економічний механізм управління кредитним ризиком банку включає декілька ключових елементів забезпечення, кожен з яких відіграє важливу роль у ефективному управлінні ризиками. Розглянемо детально основні елементи забезпечення та їх функціональне призначення в системі ризик-менеджменту банку.

Фінансове забезпечення є фундаментальним елементом економічного механізму, який включає формування достатнього обсягу власного капіталу, створення резервів під кредитні операції, управління ліквідністю кредитного портфеля та використання різноманітних інструментів хеджування ризиків. Цей елемент забезпечує фінансову стійкість банку та його здатність абсорбувати можливі втрати від кредитних операцій. Особливу роль відіграє система формування резервів, яка повинна відповідати реальному рівню ризику кредитного портфеля та забезпечувати достатній рівень покриття потенційних збитків.

Методичне забезпечення представляє собою комплекс методик, моделей та процедур, які використовуються для оцінки та управління кредитним ризиком. Воно включає методики оцінки кредитоспроможності позичальників, скорингові

моделі, системи внутрішніх рейтингів, методи стрес-тестування кредитного портфеля та моделі ціноутворення з урахуванням ризику. Ефективність методичного забезпечення безпосередньо впливає на якість оцінки ризиків та обґрунтованість прийнятих кредитних рішень. В сучасних умовах особливого значення набуває впровадження передових методик аналізу великих даних та використання штучного інтелекту для удосконалення процесів оцінки ризиків.

Аналітичне забезпечення відіграє ключову роль у процесі моніторингу та контролю кредитних ризиків. Воно включає системи збору та обробки інформації про стан кредитного портфеля, аналіз тенденцій розвитку кредитного ринку, оцінку ефективності кредитних операцій та прогнозування потенційних ризиків. На базі аналітичного забезпечення формуються управлінські звіти, які служать основою для прийняття стратегічних рішень щодо управління кредитним портфелем. Важливим компонентом є також система раннього попередження про потенційні проблеми з якістю кредитів.

Технологічне забезпечення є невід'ємною складовою сучасного економічного механізму управління кредитним ризиком. Воно включає програмно-технічні комплекси для автоматизації процесів кредитування, системи управління базами даних, аналітичні платформи для обробки інформації та прийняття рішень. Сучасні технології дозволяють значно підвищити ефективність процесів управління ризиками через автоматизацію рутинних операцій, забезпечення оперативного доступу до необхідної інформації та підвищення точності аналітичних розрахунків. Особливу роль відіграють інтегровані системи ризик-менеджменту, які забезпечують комплексний підхід до управління різними видами банківських ризиків.

Усі елементи забезпечення економічного механізму управління кредитним ризиком тісно взаємопов'язані та взаємодоповнюють один одного, формуючи єдину систему, спрямовану на досягнення оптимального співвідношення між ризиком та дохідністю кредитного портфеля банку. Ефективність функціонування цієї системи значною мірою залежить від якості взаємодії між різними елементами забезпечення та їх відповідності сучасним вимогам банківського бізнесу.

Контроль та моніторинг також є одним із основних елементів організаційно-економічного механізму управління кредитним ризиком банківської установи. Завдяки постійному контролю та моніторингу можна визначити ефективність заходів направлених на оптимізацію кредитного ризику, важелів впливу на кредитний ризик за змінами ризику, ухвалених управлінських рішень, якістю системи управління.

Контроль і моніторинг є ключовими складовими організаційно-економічного механізму управління кредитним ризиком у банківській діяльності. Ці процеси забезпечують можливість постійного відстеження ефективності реалізованих заходів щодо зниження кредитного ризику, дозволяючи оперативно реагувати на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища. Контроль дозволяє оцінити адекватність використаних інструментів впливу на ризик, перевірити ефективність прийнятих управлінських рішень, а також визначити, наскільки якісно функціонує система управління ризиками в цілому. Моніторинг, у свою чергу, забезпечує регулярний аналіз динаміки кредитного ризику, включаючи виявлення потенційних загроз і визначення їхнього впливу на фінансову стабільність банку. Це передбачає систематичну перевірку дотримання умов кредитних угод, оцінку платоспроможності позичальників, контроль за якістю кредитного портфеля та своєчасне виявлення проблемних активів.

Підводячи підсумок, можна зробити висновок, що запропонований організаційно-економічний механізм управління кредитним ризиком може стати невід'ємною складовою стабільного функціонування банківської установи, забезпечуючи ефективність управління ризиками, підвищення якості кредитного портфеля та фінансової безпеки банку. Для АТ КБ «ПриватБанк», як провідного гравця на фінансовому ринку України, розробка і впровадження такого механізму є критично важливими. Це дозволить банку своєчасно ідентифікувати потенційні ризики, оптимізувати процеси кредитування, покращити стійкість до зовнішніх викликів, таких як економічна нестабільність і війна, а також зберегти довіру клієнтів і партнерів. Такий механізм сприятиме не лише мінімізації втрат, але й підвищенню конкурентоспроможності банку у довгостроковій перспективі.

Висновки

В умовах воєнного стану ефективне управління кредитними ризиками стає фундаментальним фактором забезпечення стабільності банківської системи та її здатності підтримувати економічну стійкість держави. Особливої актуальності набувають питання посиленого моніторингу кредитного портфеля, своєчасної переоцінки платоспроможності позичальників та адаптації кредитної політики до нових викликів середовища. Банківські установи змушені приділяти підвищену увагу географічним ризикам розташування застави, впроваджувати додаткові критерії оцінки позичальників та формувати збільшені резерви під можливі втрати.

На основі проведеного аналізу різних трактувань терміну «кредитний ризик банку», а також узагальнення його основних характеристик і специфічних ознак, в роботі запропоноване власне визначення цього поняття. Під кредитним ризиком слід розуміти ризик, який виражається у кількісно вимірюваній невідповідності між очікуваними та фактичними грошовими потоками, що мають бути спрямовані контрагентом до банку відповідно до взятих на себе фінансових зобов'язань, та виникає внаслідок впливу як внутрішніх, керованих банком факторів, так і зовнішніх, неконтрольованих умов, що зрештою може призвести до втрат капіталу та доходів банку.

Кредитні ризики, як частина загальної системи банківських ризиків, піддаються класифікації за різноманітними ознаками. Після детального аналізу різних методів систематизації кредитного ризику, доцільно запропонувати власну класифікацію, яка враховує ключові класифікаційні ознаки.

Особливість запропонованих видів кредитного ризику за ознакою «за розміром втрат» полягає у їхньому різному ступені впливу на фінансову стабільність банку. Дана класифікація дозволяє банку оцінювати масштаби можливих втрат та відповідно коригувати стратегії управління кредитним ризиком, адаптуючи їх до рівня серйозності ризику. Важливість такого поділу кредитного ризику для управління полягає в тому, що розуміння розміру потенційних втрат дозволяє банкам обирати найбільш доцільні та ефективні

методи управління для кожного типу ризику.

В умовах постійної фінансової невизначеності, одним із ключових чинників успішної роботи банків залишається забезпечення їх фінансової безпеки. Це досягається через ефективне управління кредитною та валютною діяльністю, оптимізацією кредитних ризиків, формування стабільної ресурсної бази, а також вдосконалення політики управління доходами та витратами.

Внутрішні загрози фінансовій безпеці банківській установі включають фактори, що або генеруються самим банком, або є частиною його внутрішнього середовища. У зв'язку з цим, доцільно виокремити такі групи загроз фінансовій безпеці банку: інформаційно-технологічні, фінансові, організаційно-кадрові. Зазвичай під час фінансової нестабільності серед фінансово-економічних загроз фінансової безпеки банку найбільш впливовою є загроза «низька якість кредитного портфеля». Саме кредитна безпека банків, зазнає найбільшого впливу через несприятливу макроекономічну ситуацію, що вимагає від банків впровадження нових підходів до управління ризиками та адаптації до змін на фінансовому ринку.

Зниження кредитного ризику є ключовим елементом забезпечення фінансової безпеки банківської установи. Ефективне управління кредитним ризиком не тільки знижує ймовірність фінансових втрат, але й створює основу для стабільного розвитку банку, що є важливим у конкурентному середовищі. Для одержання позитивного фінансового результату банківським установам необхідно якісно та ефективно управляти кредитним ризиком, а не уникати його, тому що від цього залежить їх фінансова безпека та стабільність діяльності

Управління кредитним ризиком складається з послідовних дій, які в свою чергу поділяються на етапи. Цей процес передбачає комплексний підхід, який охоплює як попередження можливих втрат, так і зниження їх наслідків з метою забезпечення фінансової стабільності банківської установи.

В умовах сучасної кризи аналіз кредитної діяльності банківських установ вимагає ретельної оцінки рівня ризику, що робить особливо важливим впровадження комплексу заходів для їх мінімізації та запобігання негативним наслідкам. Основним пріоритетом для банківських установ наразі є зниження ризиків, пов'язаних із неповерненням виданих кредитів.

Дослідження динаміки кредитного портфеля банківських установ України протягом 2021-2023 років демонструє негативну динаміку щодо обсягів його в абсолютному так і у відносному вираженні.

Основними параметрами ступеня кредитного ризику в банківській системі є питома вага: капіталу банків, резервів під позикові транзакції та непрацюючих кредитів у кредитному портфелі банків України. Протягом аналізованого періоду частка капіталу в загальній сумі кредитного портфеля банку постійно знижувалася, тобто і якості кредитного портфеля з точки зору його забезпечення за рахунок власного капіталу банку також знижується. Питома вага резервів під активні операції вітчизняної банківської системи навпаки постійно зростає протягом 2021-2023 років, тільки вже у 2024 році спостерігається зниження даного показника.

Головним параметром ступеня кредитного ризику банку – є частка непрацюючих кредитів в загальній сумі кредитного портфеля. Різне зростання даного показника спостерігається з початком повномасштабного вторгнення Росії на територію України. У 2021 році він дорівнював – 30,02%, у 2022 році – 38,1%, у 2023 році – 37,4%. На 1 жовтня 2024 року зменшилася до 32,3%. Найбільша частка непрацюючих кредитів зосереджено у банків державного сектору. Найбільша частка непрацюючих кредитів серед всіх банків України спостерігається у державному банку АТ КБ «ПриватБанк»: у 2021 році вона дорівнювала – 69,9%, у 2022 році – 69,2%, у 2023 році – 63,0%.

Пік кредитних втрат, спричинених повномасштабною війною, вже подолано. Рівень кредитного ризику знизився, і резерви більше не збільшуються.

Однак необхідно зазначити, що рівень кредитного ризику у вітчизняному банківському секторі залишається на критично високому рівні, що суттєво підриває стабільність як самих банків, так і фінансової системи загалом, негативно впливаючи на економічний розвиток країни. Така ситуація обумовлена низкою чинників, серед яких: воєнний стан в країні, затяжні кризові явища в економіці, низький рівень платоспроможності населення, а також високі реальні відсоткові ставки, які роблять обслуговування боргових зобов'язань важкодоступним для більшості позичальників.

АТ КБ «ПриватБанк» посідає визначальне місце у банківській системі

України як системно важливий банк, який відіграє провідну роль у підтримці економічної стабільності країни. АТ КБ «ПриватБанк», будучи важливою частиною критичної інфраструктури держави, має визначальний вплив на економічне відновлення та стабільність України. Банк виступає провідним кредитором національної економіки, надаючи істотну підтримку як бізнесу, так і населенню, одночасно генеруючи значні надходження до держбюджету через податкові відрахування та дивідендні виплати.

У 2023 році банк досяг вражаючого результату, подвоївши свій прибуток до оподаткування порівняно з попереднім роком, що стало наслідком зміцнення клієнтської довіри та поступового пожвавлення економічного середовища. Протягом 2022-2023 років АТ КБ «ПриватБанк» виконував всі нормативи встановлені НБУ.

Підводячи підсумок аналізу фінансово-господарської діяльності банку, можна зазначити, що протягом 2021-2023 років банк продемонстрував: високу ефективність управлінських рішень, здатність адаптуватися до мінливих ринкових умов, гнучкість у подоланні зовнішніх викликів та значну стресостійкість. Загалом, АТ КБ «ПриватБанк» підтвердив репутацію надійної фінансової установи, спроможної функціонувати максимально стабільно навіть у найскладніших умовах.

В умовах воєнного стану ефективне управління кредитними ризиками стає фундаментальним фактором забезпечення фінансової стабільності будь якого банку, а особливо це стосується державних банків які максимально стараються підтримувати економічну стійкість держави. У своїй кредитній політиці АТ КБ «ПриватБанк» прагне досягти оптимального балансу між мінімізацією ризиків та наданням доступних кредитних послуг.

Процес управління кредитним портфельним ризиком банку обов'язково передбачає два основних етапи аналізу рівня кредитного ризику: якісний аналіз кредитного ризику, який полягає в ідентифікації чинників ризику (виявленні його джерел) та кількісний аналіз – проведення оцінки рівня кредитного ризику банку. Проведення кількісного аналізу кредитного ризику дозволяє банку отримувати комплексну оцінку поточного стану кредитного портфеля, визначити рівень потенційних втрат, ідентифікувати найбільш ризикові

сегменти кредитування та розробити науково обґрунтовані рекомендації щодо оптимізації кредитної політики.

Підводячи підсумок аналізу кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки можна зробити висновок, що війна суттєво вплинула на результати кредитної діяльності банківської установи. Частка кредитних операцій в активах банку зменшилась: у 2021 році – 17,24%, у 2022 році – 12,98%, у 2023 році – 13,93%, у зв'язку зі зростанням кредитного ризику банку. Проте кредитний портфель в абсолютному вираженні постійно зростає: у 2022 році порівняно з 2021 роком збільшення становило 1,66%, а у 2023 році порівняно з 2022 роком – 34,03%. У 2023 році обсяг кредитного портфеля досяг максимальної позначки – 95638 млн грн, незважаючи на воєнний стан. Зростання відбувається переважно за рахунок кредитування фізичних осіб. Однак банк також приділяє значну увагу кредитуванню малого та середнього бізнесу, в той же час маючи також клієнтів і серед великих підприємств. У 2022-2023 роках «ПриватБанк» обмежив валютні ризики, надаючи кредити здебільшого в національній валюті для юридичних та фізичних осіб. Банк дотримується стратегії галузевої диверсифікації кредитів. Війна практично не змінила напрямки кредитування – пріоритетними залишаються аграрний сектор (рослинництво) та роздрібна й оптова торгівля.

АТ КБ «ПриватБанк» докладляє значних зусиль для мінімізації частки непрацюючих кредитів, приділяючи особливу увагу покращенню якості свого кредитного портфеля. Аналіз статистичних даних демонструє динаміку частки непрацюючих кредитів банку протягом 2021-2023 років: у 2021 році показник становив 69,9%, у 2022 році зменшився до 69,2%, у 2023 році знизився до 63%. Незважаючи на складні умови, банк демонструє послідовну та цілеспрямовану роботу з покращення якості кредитного портфеля. Поступове зниження частки непрацюючих кредитів на 6,9 процентних пунктів протягом трьох років є позитивним сигналом, що свідчить про ефективність впроваджених антикризових заходів.

Підводячи підсумок можна зробити висновок, що основними перевагами системи управління кредитним ризиком АТ КБ «ПриватБанк» є: по-перше, багаторівнева система контролю, яка дозволяє банку оперативного реагувати на

зміни в кредитному середовищі та мінімізувати потенційні ризики; по-друге, комплексний підхід до оцінки кредитних операцій забезпечує прозорість та об'єктивність прийнятих рішень; по-третє, використання сучасних інформаційних технологій та методологій оцінки ризиків відповідає найкращим світовим практикам банківського менеджменту. Водночас банку необхідно продовжувати вдосконалення системи ризик-менеджменту, впроваджувати інноваційні методи оцінки кредитоспроможності позичальників та підвищувати адаптивність системи управління ризиками в умовах мінливого зовнішнього середовища.

Високий рівень непрацюючих кредитів (більше 60%) у кредитному портфелі АТ КБ «ПриватБанк» свідчить, про те що існуючий механізм управління кредитним ризиком є недостатньо ефективний та потребує вдосконалення, що обумовлено також досить значним рівнем кредитного ризику. Низька якість кредитного портфеля даного банку пояснюється насамперед тим, що велика частка проблемних кредитів була передана попередніми власниками банку, а також негативними наслідками війни.

В роботі запропонований організаційно-економічний механізм управління кредитним ризиком, який може стати невід'ємною складовою стабільного функціонування банківської установи, забезпечуючи ефективність управління ризиками, підвищення якості кредитного портфеля та фінансової безпеки банку. Для АТ КБ «ПриватБанк», як провідного гравця на фінансовому ринку України, розробка і впровадження такого механізму є критично важливими. Це дозволить банку своєчасно ідентифікувати потенційні ризики, оптимізувати процеси кредитування, покращити стійкість до зовнішніх викликів, таких як економічна нестабільність і війна, а також зберегти довіру клієнтів і партнерів. Такий механізм сприятиме не лише мінімізації втрат, але й підвищенню конкурентоспроможності банку у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.18. №31. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
2. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями. Положення НБУ від 30.06.2016 №351. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>
3. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України. Постанова НБУ № 39 від 06.04.2024 р. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_06042024_39 7.
4. Про затвердження Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України. Постанова НБУ № 97 від 18.07.2019 р. Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0097500-19#Text>
5. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах : затв. Правлінням Національного банку України від 17.06.2018 р. № 64. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>
6. Андрос С. Інструменти врегулювання проблемної позичкової заборгованості комерційних банків у повоєнних умовах [Електронний ресурс] / С. Андрос, В. Герасимчук // Університетські наукові записки. 2023. – № 1-2 (91-92). – С. 5-22. Режим доступу: DOI 10.37491/UNZ.91-92.1
7. Антошевська Д.О. Напрями зниження проблемної кредитної заборгованості в банках / К.Л. Ларіонова, Д.О. Антошевська // Актуальні проблеми сьогодення у сфері фінансів, обліку та аудиту: тези доповідей науково-

практичної конференції, 23 травня 2024 р. Хмельницький: ХКТЕІ, 2024. - С. 349-353. Режим доступу: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/14072/1/%D0%9B%D1%8E%D0%B1%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D0%B2%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8.pdf>

8. Андрущак Є.М. Аналіз ризику кредитного портфеля банків України в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / Є.М. Андрущак, Я.Б. Дропа, Т.О. Остаюк // Електронний журнал «Ефективна економіка». 2024. – №1. Режим доступу: <https://наука.com.ua/index.php/ee/article/view/2881/2917>

9. Балащук-Дев'яткіна Н. Фінансова безпека банківської системи України [Електронний ресурс] / Н. Балащук-Дев'яткіна, Бацман І. // Галицький економічний вісник. 2023. – №6 (85) – С. 104-112. Режим доступу: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/85/1240.pdf>

10. Богріновцева Л.М. Управління кредитним ризиком банку на фінансовому ринку: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / Л.М. Богріновцева, І.В. Заїчко, В.В. Федина // Цифрова економіка та економічна безпека. 2024. – № 2 (11). – С. 283-289. Режим доступу: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/373/360>

11. Боднар О.А. Управління та засоби мінімізації кредитного ризику банку / О.А. Боднар, К.В. Тішечкіна // Modern Economics. – 2019. – № 15. – С. 21–26.

12. Бугель Ю. Напрями удосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем / Ю. Бугель // Галицький економічний вісник. – 2020. – №2 (27). – С. 157–182. Режим доступу: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/373>

13. Волкова В.В. Розвиток системи страхування кредитних ризиків банків [Електронний ресурс] / В.В. Волкова, Н.І. Волкова // Економіка і організація управління. 2023. – №2 (50). – С. 86-95. Режим доступу: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/14136>

14. Волкова В. В. Підвищення якості кредитного портфеля як чинник мінімізації кредитного ризику банку [Електронний ресурс] / В. В. Волкова, О. С.

Власенко // Економіка і організація управління. 2021. – №2. – С.76-85. Режим доступу: http://bses.in.ua/journals/2021/63_2021/20.pdf

15. Доценко І.О. Управління кредитними ризиками банківських установ в умовах воєнного стан [Електронний ресурс] / І.О. Доценко // Modeling the development of the economic systems. 2024. – №3. – С. 156-162. Режим доступу: <https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/268/288>

16. Другова О. С. Оцінка кредитного ризику у фінансовій діяльності банку / О. С. Другова, С. В. Кліпікова, В. В. Романів // Причорноморські економічні студії. 2021. – №63. – С. 118-123.

17. Жаркова А. Частка непрацюючих кредитів в українських банках у 2023 році скоротилась, але несуттєво. [Електронний ресурс]. / А. Жаркова // Економічна правда. 2024. – 7 лютого. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/02/7/709651/>

18. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2023 року. Національний банк України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-gruden-2023-roku>

19. Змінено окремі підходи до оцінки банками кредитного ризику. Національний банк України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zmineno-okremi-pidhodi-do-otsinki-bankami-kreditnogo-riziku>

20. Значення економічних нормативів по системі банків України. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>

21. Єлейко І. В. Класифікація банківських ризиків. Фактори, що впливають на кредитні ризики, і підходи до їх класифікації / І. В. Єлейко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. – № 2. – С. 21–23.

22. Кретов Д. Ю. Науково-методичний підхід до оцінки якості кредитного менеджменту банку на прикладі АТ «ПУМБ». / Д. Ю. Кретов // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2023. – № 46. – С. 37–41.

23. Коломієць Ю.Ю. Оцінювання кредитних ризиків у системі ризик-менеджменту банківських структур [Електронний ресурс] / Ю.Ю. Коломієць, В.Ю. Кочорба // Фінанси, грошовий обіг і кредит. 2024. – №1. – С. 320-332. Режим доступу: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2024-1_0-pages-320_332.pdf

24. Король М.М. Сучасний стан показників української банківської системи [Електронний ресурс] / М.М. Король, В.О. Співак, І.В. Куліковська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2023. № 47. С. 41–47. Режим доступу: http://www.visnyk-ekonom.uzhnu.uz.ua/archive/47_2023ua/10.pdf

25. Ларіонова К.Л. Напрями зниження проблемної кредитної заборгованості в банках / К.Л. Ларіонова, Д.О. Антошевська // Актуальні проблеми сьогодення у сфері фінансів, обліку та аудиту: тези доповідей науково-практичної конференції, 23 травня 2024 р. Хмельницький: ХКТЕІ, 2024. - С. 349-353. Режим доступу: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/14072/1/%D0%9B%D1%8E%D0%B1%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D0%B2%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8.pdf>

26. Ларіонова К.Л. Аналіз та проблеми оцінки кредитного ризику банків України [Електронний ресурс] / К.Л. Ларіонова, Т.В. Донченко // Вісник Хмельницького національного університету. 2020. – № 1. – С. 233-240. Режим доступу: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/43.pdf>

27. Лінтур І. В. Напрямки дослідження ризиковості кредитних операцій в банківському бізнесі [Електронний ресурс] / І. В. Лінтур, С.С. Ковач // Економіка та суспільство. 2021. - №25. Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/244/232>

28. Марич М.Г. Банківські ризики та система управління ними [Електронний ресурс] / М.Г. Марич, А.В. Марич // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. – № 23. – С.84-88. Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_23/3/22.pdf

29. Мордань Є.Ю. Фінансова безпека банків: сутність та оцінка / Є.Ю.

Мордань, О.С. Журавка, К.В. Діденко, Я.І. Кравченко // Бізнес-інформ. – 2021. – №1. – С. 243-251.

30. Мороз Н.В. Сутність, причини виникнення та класифікація кредитного ризику банку [Електронний ресурс] / Н.В. Мороз // Бізнесінформ, 2019. – №7. – С. 272-278. Режим доступу: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-7_0-pages-272_278.pdf

31. Морозова Г.С. Сутність та методи управління кредитним ризиком банку [Електронний ресурс] / Г.С. Морозова // Режим доступу: <https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/5553/1/Morozova.pdf>

32. Нормативи капіталу та їх складові (у розрізі банків). Національний банк України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

33. Олійник А.В. Оцінка фінансово-економічних передумов управління кредитним ризиком у банківській системі України [Електронний ресурс] / А.В. Олійник // Вісник Хмельницького національного університету. 2019. – № 1. – С. 79-86. Режим доступу: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/18-14.pdf>

34. Обсяги активних операцій та частка непрацюючих кредитів в цілому по системі. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

35. Оновлено рейтинги АТ КБ «ПРИВАТБАНК». 28.03.2024. My-banks.info. Аналітичний банківський портал [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://my-banks.in.ua/banks_privat_novosti_onovleno-reitingi-at-kb-privatbank\(10\)/](http://my-banks.in.ua/banks_privat_novosti_onovleno-reitingi-at-kb-privatbank(10)/)

36. Пашков А. Оцінка якості кредитного портфеля / А. Пашков // Фінансовий простір. – 2019. – № 2(18). – С. 14–21.

37. Петрушко Я. Р. Управління кредитним ризиком як запорука безпеки кредитної діяльності банку [Електронний ресурс] / Я.Р. Петрушко // Ефективна економіка. 2017. – № 6. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6427>

38. Петрушевська А.Д. Вплив війни на кредитний ринок України [Електронний ресурс] / А.Д. Петрушевська, С.М. Колонтай, В.В. Смелянська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2023. – №48. – С. 57-60. Режим доступу: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/48_2023_ua/12.pdf
39. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277/ [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=387385
40. Просович О. П. Ідентифікація та оцінка кредитного ризику комерційних банків [Електронний ресурс] / О. П. Просович, К. В. Процак // 2018. – С. 88-96. Режим доступу: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/mar/9657/iloverpdfcom-88-96.pdf>
41. Показники фінансової діяльності банків України. Фінансові результати на 01.01.2024. Наглядова статистика НБУ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
42. Показники фінансової діяльності банків України. Фінансові результати на 01.01.2023. Наглядова статистика НБУ. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
43. Показники фінансової діяльності банків України. Фінансові результати на 01.01.2022. Наглядова статистика НБУ. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
44. Положення про кредитну політику АТ КБ «ПриватБанк» [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://static.privatbank.ua/files/credit-politic-new_14052019.pdf
45. Радова Н. В. Методи та інструменти управління кредитним ризиком у банках / Н.В. Радова // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики. 2018. – Т. 3. № 26. Режим доступу: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/1494>
46. Річний звіт АТ КБ «ПриватБанк» за 2023 рік. [Електронний ресурс].

Режим доступу: <https://static.privatbank.ua/files/Richnyy+zvit+za+2023.pdf>

47. Результати ПриватБанку для держави: 26,8 млрд гривень податку і зростання прибутку до оподаткування вдвічі у 2023 році. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://privatbank.ua/news/2024/1/24/rezultati-privatbanku-dlya-derzhavi-26-8-mlrd-griven-podatku-i-zrostannya-pributku-do-opodatkovannya-vdvichi-u-2023-roci>

48. Розподіл кредитів, наданих фізичним та юридичним особам у національній та іноземній валютах, та розміру кредитного ризику за класами боржника відповідно до Положення № 351 (у розрізі банків). Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

49. Садчикова І. Оцінка кредитного ризику комерційного банку в умовах коронакризи [Електронний ресурс] / І. Садчикова, А. Онопрієнко // Проблеми і перспективи економіки та управління. 2022. – №2(30) – С. 115-124. Режим доступу: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/271183/267038>

50. Сахарман О. Оцінка кредитного ринку банківських установ: нові інструменти виявлення ризику та управління ним [Електронний ресурс]. / Сахарман О., Шурпенкова Р. // Acta Academiae Veregsasiensis. Economics. 2024. – №7. – С. 238-250. Режим доступу: <https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe/article/view/237/222>

51. Ситник Н. С. Фінансова безпека банків як один зі складників фінансової безпеки держави [Електронний ресурс] / Н.С. Ситник, І.М. Васьків // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2018. – Т.29 (68). №6. – С. 129-132. Режим доступу: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/29-1.pdf>

52. Харченко А. М. Кредитний портфель банків України: аналіз фактори, тенденції // Вісник університету банківської справи. – 2020. – №2. – С. 54-60.

53. Христенко О. В. Теоретичні основи системи управління ризиками в діяльності банку / О.В. Христенко, О.В. Федій // Фінансовий простір. 2018. – №2. – С.161-169.

54. Частка непрацюючих кредитів (NPL) в Україні становила 38% на початок 2023 року. Національний банк України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>

55. Шептуха О. М. Управління кредитним ризиком ПАТ «КБ «ПРИВАТБАНК» [Електронний ресурс] / О.М. Шептуха, К.В. Мельник // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. – № 6 (23). – С. 654-660. Режим доступу: https://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/23_2019/98.pdf

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1 – Внутрішні загрози фінансовій безпеці банку, генеровані безпосереднім середовищем функціонування банку

Внутрішні загрози		Можливість прояву
1		2
фінансово-економічні	Низька якість кредитного портфеля	- зростання рівня проблемних кредитів; - неповернення кредитів; - незбалансована кредитна політика; - збільшення простроченої заборгованості; - надмірна концентрація кредитних операцій в одному сегменті ринку; - низька якість оцінки кредитоспроможності позичальника - недостатній обсяг заставного майна чи його низька вартість
	Незбалансована структура активів і пасивів	- дефіцит власних коштів; нестача капіталу; - низький рівень ліквідності й нестача ліквідних активів; - завищений рівень ризикових активів; - збільшення активів низької якості; - незбалансованість активів і пасивів за строками
	Неефективна діяльність банку	- низький рівень прибутків; - недосконала оцінка кредитних ризиків; - низький рівень прибутковості активів;
Інформаційно-технологічні	Низький рівень надійності та технічного захисту комп'ютерів, програмного забезпечення банку	- недостатність або викривлення інформаційно-аналітичного забезпечення; - несанкціоноване використання банківських технологій працівниками банку в особистих цілях; - розкрадання, шахрайські дії в банківській діяльності з використанням комп'ютерних мереж, Internet та ЕОМ працівниками банку; - втрата конференційної інформації банку
Організаційно-кадрові	Низький рівень і компетенція менеджменту	- прийняття неправильних управлінських рішень; - неефективна діяльність внаслідок неоптимального використання потенціалу банку; - помилки в стратегічному плануванні й прогнозуванні; - побудова нераціональної структури банку; - - слабе маркетингове дослідження ринку і як наслідок недостатній рівень диверсифікованості банківських операцій; - підбір недобросовісного та некомпетентного персоналу
	Залежність від інсайдерів	- пільгове кредитування засновників; - прийняття управлінських рішень під тиском власників; - відстоювання інтересів власників, а не інтересів банку
	Злочинні дії персоналу	- шахрайство; - розголошення конфіденційної інформації; - неефективна робота персоналу; - перехід ключових працівників до конкурентів; - недостатній рівень кваліфікації персоналу - використання конфіденційної банківської інформації працівниками в особистих цілях; - шахрайські дії і махінації з фінансовими ресурсами банку;

Джерело: систематизовано автором на основі [33; 40]

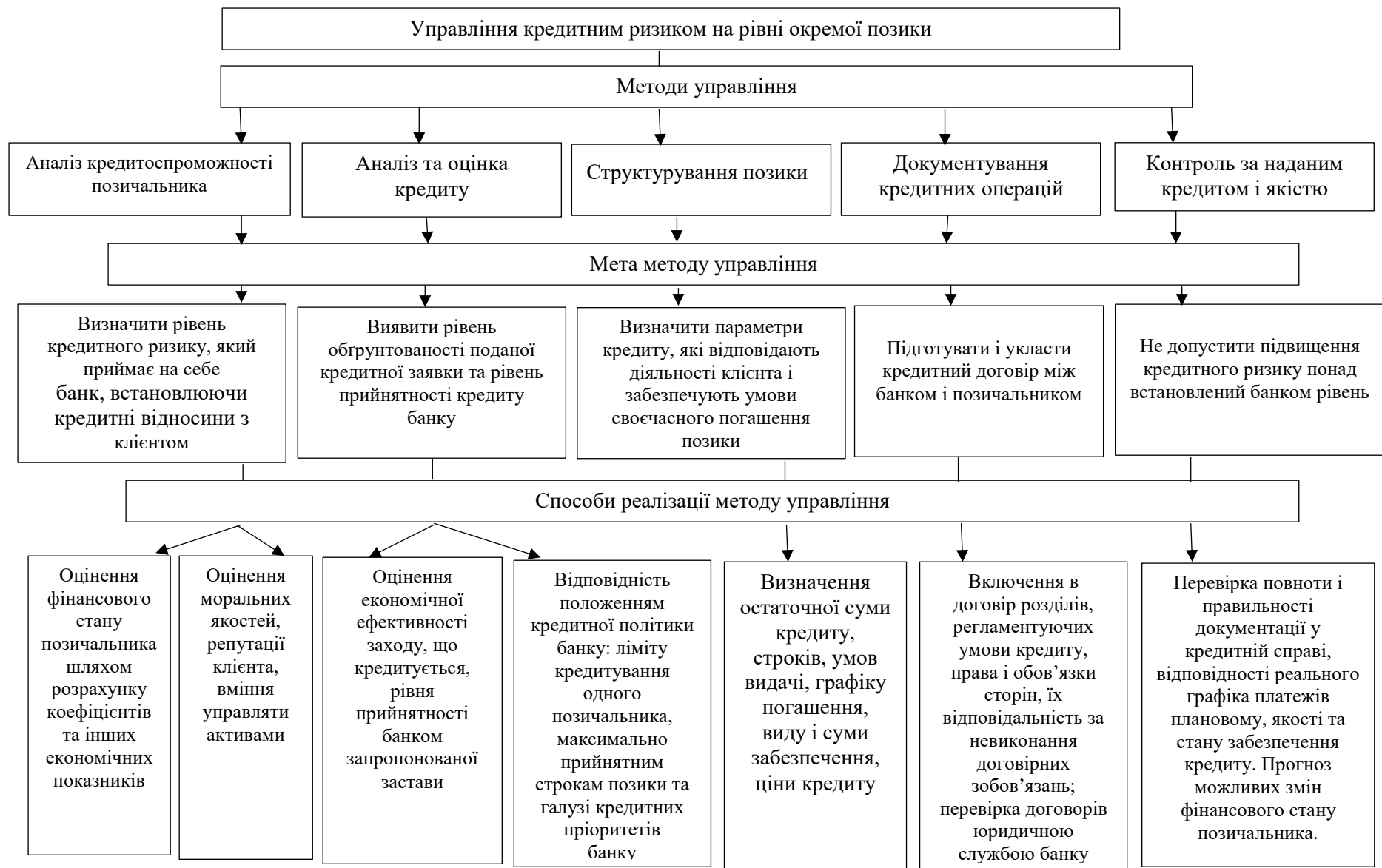

Рисунок А.1 – Основні методи управління кредитним ризиком банку на рівні окремої позики

Джерело: систематизовано автором

Продовження додатку А

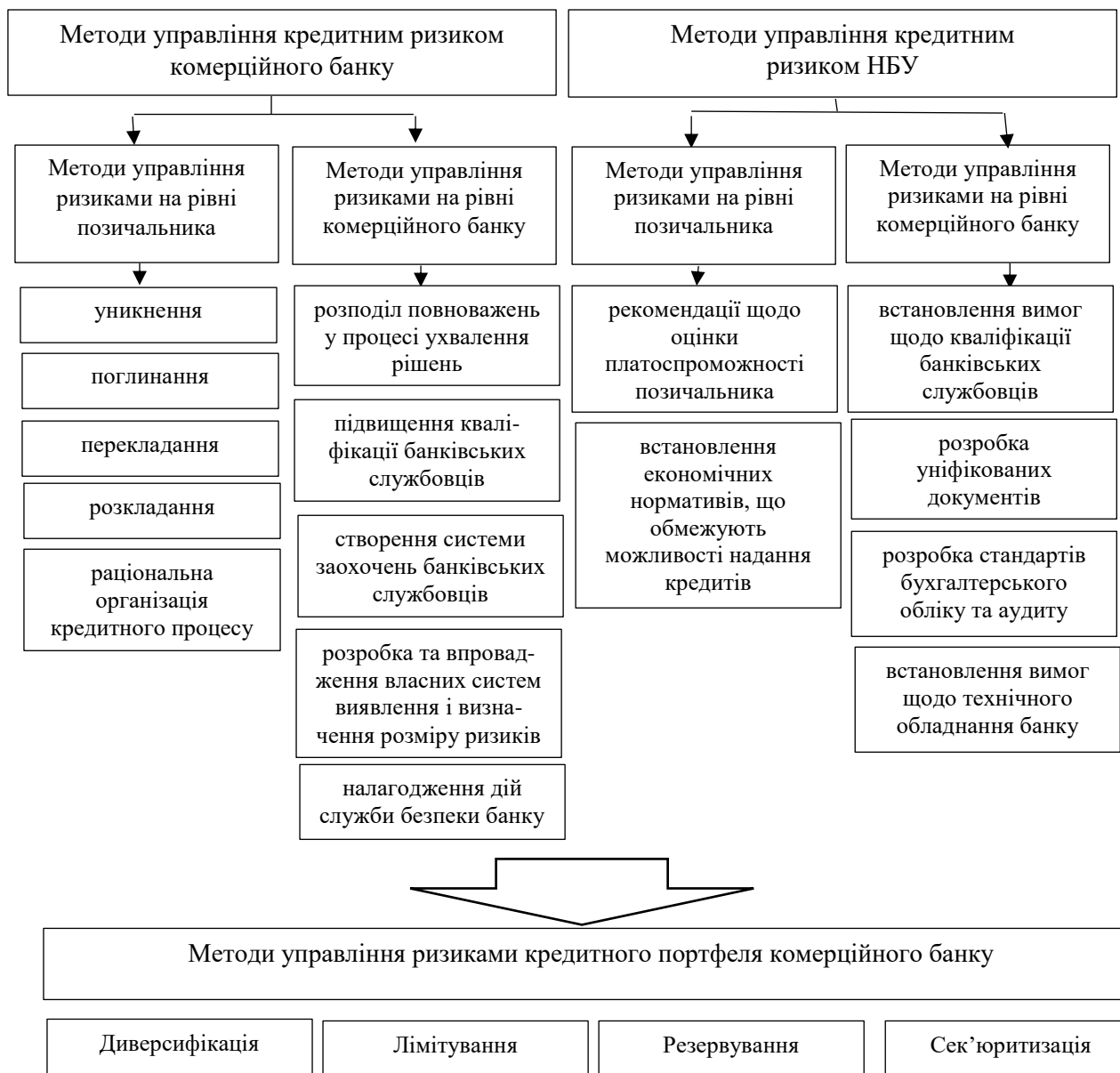

Рисунок А.2 – Методи управління ризиками кредитного портфеля комерційного банку

Джерело: систематизовано автором

Продовження додатку А

Таблиця А.2 – Структура активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки

Статті активу	Питома вага, %			Зміна питомої ваги	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022
1	2	3	4	5	6
Грошові кошти та їх еквіваленти	6,90	7,38	11,60	+0,48	+4,22
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	22,86	17,41	14,62	-5,45	-2,79
Кошти в інших банках	6,34	10,96	10,93	+4,62	-0,03
Кредити та заборгованість клієнтів	17,24	12,98	13,93	-4,26	+0,95
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	31,69	26,18	24,97	-5,51	-1,21
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	6,46	18,24	19,49	+11,78	+1,25
Інвестиції в асоційовані й дочірні компанії	0,01	0,01	0,01	-	-0,01
Інвестиційна нерухомість	0,49	0,39	0,34	-0,1	-0,05
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	2,45	2,19	0,00	-0,26	-2,19
Відстрочений податковий актив	-	0,20	0,28	+0,2	+0,08
Основні засоби та нематеріальні активи	1,81	1,20	0,97	-0,61	-0,23
Інші фінансові активи	3,30	2,56	2,65	-0,74	+0,09
Інші активи	0,45	0,29	0,21	-0,16	-0,08
Усього активів	100	100	100	-	-

Продовження додатку А

Таблиця А.3 - Склад та структура пасивів АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки

Показники	Питома вага, %			Зміна питомої ваги, (+,-) %	
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2022/2021	2023/2022
1	2	3	4	5	6
Зобов'язання					
Кошти отримані від НБУ	-	-	-	-	-
Кошти банків	0,01	0,01	0,01	-	-
Кошти клієнтів	78,98	84,56	80,05	5,58	-4,51
Боргові цінні папери, емітовані банком	0,01	0,01	0,01	-	-
Інші залучені кошти	0,08	0,10	0,45	0,02	0,35
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	0,01	0,54	3,76	0,54	3,22
Відстрочені податкові зобов'язання	0,04	0,01	0,01	-0,03	-
Резерви за зобов'язаннями	0,90	1,06	0,79	0,16	-0,26
Інші фінансові зобов'язання	2,61	2,41	1,90	-0,20	-0,50
Інші зобов'язання	0,97	0,75	0,64	-0,22	-0,11
Субординований борг	0,06	0,06	0,05	0,00	-0,01
Усього зобов'язань	83,64	89,49	87,64	5,84	-1,84
Власний капітал					
Статутний капітал	50,60	37,49	30,01	-13,11	-7,48
Емісійні різниці	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
Резервні та інші фонди банку	2,38	2,08	1,89	-0,30	-0,20
Резерви переоцінки	1,98	-0,54	1,52	-2,53	2,06
Непокритий збиток	-38,61	-28,52	-21,06	10,09	7,45
Усього власного капіталу	16,36	10,51	12,36	-5,84	1,84
Усього зобов'язання та власний капітал	100	100	100	-	-

Продовження додатку А

Таблиця А.4 – Динаміка кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» в розрізі видів валют у 2021-2023 роках

У тисячах гривень

Показники	Роки			Абсолютне відхилення (+,-)	
	2021	2022	2023	2022 до 2021	2023 до 2022
1	2	3	4	5	6
Кредити юридичних осіб	18537708	28133252	35491125	+9595544	+7357873
в національній валюті	15278229	23836470	30621267	+8558241	+6784797
в іноземній валюті	3259479	4296782	4869858	+1037303	+573076
Кредити фізичних осіб	51655322	43221999	60146638	-8433323	+16924639
в національній валюті	51465104	43144269	60099273	-8320835	+16955004
в іноземній валюті	190218	77730	47365	-112488	-30365
Кредити та заборгованість клієнтів	70193030	71355251	95637763	+1162221	+24282512
в національній валюті	66743333	66980739	90720539	+237406	+23739800
в іноземній валюті	3449697	4374512	4917224	+924815	+542712

Джерело: систематизовано на основі [8; 9; 10]

Таблиця А.5 – Структура кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» в розрізі видів валют у 2021-2023 роках

Показники	2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %
Кредити юридичних осіб	18537708	100	28133252	100	35491125	100
в національній валюті	15278229	82,42	23836470	84,73	30621267	86,28
в іноземній валюті	3259479	17,58	4296782	15,27	4869858	13,72
Кредити фізичних осіб	51655322	100	43221999	100	60146638	100
в національній валюті	51465104	99,63	43144269	99,82	60099273	99,92
в іноземній валюті	190218	0,37	77730	0,18	47365	0,08
Кредити та заборгованість клієнтів	70193030	100	71355251	100	95637763	100
в національній валюті	66743333	95,09	66980739	93,87	90720539	94,86
в іноземній валюті	3449697	4,91	4374512	6,13	4917224	5,14

Кінець додатку А

Таблиця А.6 - Структура кредитів юридичним особам та підприємствам малого та середнього бізнесу за видами економічної діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2023 роки

№ п/п	Вид економічної діяльності	2023 р.		2022 р.	
		Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %
1	2	3	4	5	6
1	Рослинництво	12194	34,36	12325	43,81
2	Роздрібна торгівля	4077	11,49	3578	12,72
3	Оптова торгівля	3948	11,12	2868	10,19
4	Інфраструктура	1856	5,23	1206	4,29
5	Фінансовий сектор	1462	4,12	4	0,01
6	Виробництво товарів народного споживання	1424	4,01	1033	3,67
7	Автомобільні дилери	1040	2,93	617	2,19
8	Устаткування та обладнання	1024	2,89	883	3,14
9	Харчова промисловість	956	2,69	614	2,18
10	Паливно-енергетичний комплекс	830	2,34	674	2,40
11	Торгівля сільськогосподарською продукцією	650	1,83	343	1,22
12	Послуги	642	1,81	574	2,04
13	Будівництво та нерухомість	622	1,75	512	1,82
14	Будівельні матеріали	557	1,57	324	1,15
15	Металургійний комплекс	514	1,45	326	1,16
16	Соціальний сектор	505	1,42	278	0,99
17	Інше АПК та пов'язані галузі	467	1,32	425	1,51
18	Переробка сільськогосподарської продукції	358	1,01	151	0,54
19	Хімічний комплекс	315	0,89	162	0,58
20	Тваринництво	233	0,66	313	1,11
21	Авіабудування	137	0,39	141	0,50
22	Інше	1680	4,73	782	2,78
	Разом	35491	100	28133	100

